

< Zoek de zeven verschillen

Brandweerkant

van Nederland

SPECIALE UITGAVE
Jaaroverzicht 2010

Sportbond nodigt iedereen uit mee te doen

Al 53 jaar promoot de Brandweer Sportbond Nederland (BSN) de sportbeoefening onder brandweerm medewerkers en brandweerkorpsen. Ze doet dat door sportactiviteiten te stimuleren en te faciliteren. Daarnaast is er een belangrijk afgeleid doel: het bevorderen van de sociale contacten tussen medewerkers en korpsen.

Om beter invulling te kunnen geven aan de doelstellingen heeft de BSN enkele jaren geleden haar structuur veranderd. Veiligheidsregio's kunnen nu als regio lid worden. In ruil voor het betalen van contributie kunnen alle medewerkers (beroepskrachten en vrijwilligers) meedoen aan wedstrijden. Secretaris Erwin Bartels van de BSN: "Voorheen werkten we met afdelingen die een bepaalde sport vertegenwoordigden. Nu vormen we meer één geheel, al moeten we nog wel een slag maken. Dat houdt ook verband met het feit dat de regionalisering nog niet overal is voltooid."

Het bestuur van de BSN bekijkt samen met de NVBR de mogelijkheden om de banden de komende jaren aan te halen. Erwin Bartels: "We zijn een zelfstandige organisatie, maar raken natuurlijk wel aan de NVBR. Waar we bijvoorbeeld over zouden kunnen praten is het PPMO, het periodiek preventief medisch onderzoek voor de brandweer. Op de conditietest die daar onderdeel van is, kunnen wij brandweermensen voorbereiden."

De agenda van de BSN vermeldt tal van wedstrijden en toernooien in veel verschillende takken van sport. Een belangrijk evenement waar door brandweelieden aan wordt deelgenomen is de World Fire Games. Deze 'Olympische Spelen voor brandweerm medewerkers' worden om het jaar gehouden en vonden in 2010 plaats in Daegy in Zuid-Korea. Een ander groot internationaal evenement is de World Police & Firefighters Games, dat in de oneven jaren wordt gehouden. Dit jaar is New York gastheer.

Meer informatie: www.brandweersportbond.nl

[ingezonden mededeling]

theater terra

Spuut Elf

GROTE HELDEN EN EEN KLEINE BRANDWEEROLIFANT

gebaseerd op de boeken van Harrouk van Steenbergen

Een familemusical over 'Spuut Elf', een brandweeroelifantje. Voor iedereen vanaf 4 jaar.

Meer informatie: www.theaterterra.com

Pilot scheidt nieuwe kansen

Sneller in actie met variabele voertuigbezetting

De brandweer rukt standaard uit met zes personen. Maar in sommige korpsen blijkt het wel eens moeilijk om de vijfde en zesde persoon tijdig bij hun voertuig te krijgen. Zij worden opgeroepen van hun werk of een andere locatie en hebben nu eenmaal tijd nodig om op de post te komen.

Is het eigenlijk wel nodig om altijd met zes man uit te rukken? Dat wordt onderzocht in verschillende pilots 'variabele voertuigbezetting', met verrassend resultaat.

Eerst onderzoek
Bij het District Utrecht van Veiligheidsregio Utrecht was het overdag nogal eens lastig om de vereiste zes vrijwilligers binnen de normtijd op de kazerne te krijgen. "Onze vrijwilligersposten zijn overgegaan van een bedrijvig dorp naar een Vinex-wijk", weet Piet Kemp, ploegleider bij de vrijwilligers en plaatsvervangend ploegleider bij de beroeps. "Daardoor werd het moeilijker om de auto met zes personen gevuld te krijgen. Het is vervelend om minutenlang te moeten wachten, helemaal als je daarna alsnog een team van een andere post moet sturen."

District Utrecht ging niet over één nacht ijs. Piet Kemp: "Eerst hebben ploegleiders de kansen en bedreigingen onderzocht. Die analyse hebben we vervaardigd in procedures en daarop zijn we gaan trainen in een korte opleiding voor alle bevelvoerders. Pas daarna kon de pilot van start gaan."

'Met een bezetting van minder dan zes personen kunnen we toch de uitruk garanderen.'

Steeds evalueren
Randvoorwaarde voor de pilot was dat het verantwoord moest zijn om met z'n vieren uit te rukken. De bevelvoerder begon steeds met een inschatting van het risico, om daarna te besluiten of de beperkte bezetting het incident aankon. Daarnaast is er een 'FIR', een First Impression Report ingesteld, waarin elke uitruk met minder dan zes personen geëvalueerd is. Halverwege 2009 startte District Utrecht met

een training voor alle manschappen. Piet Kemp: "We hebben de basiszets met zes in de training met vier personen laten doen, zodat onze mensen konden ervaren waar ze tegenaan lopen. Het is belangrijk om je beperkingen te kennen. Denk je het werk met z'n vieren niet aan te kunnen, dan moet je tijdig om back-up vragen van een tweede, voltallig bezet voertuig."

Duikincident
Het nut van een uitruk met beperkte voertuigbezetting heeft Piet Kemp meteen al kunnen ervaren. Tijdens de pilot reed er bij glad weer een auto het water in - volgens de melding met inzittenden. "Ik heb toen na vier minuten besloten om met vier man te gaan rijden, te meer omdat er nog mensen in de auto zouden zitten. Ter plaatse bleek dat dit gelukkig niet het geval was. We hebben de auto kunnen vastzetten en stabiliseren, zodat die niet verder weggleed. Eenmaal terug op de kazerne werd duidelijk dat we uiteindelijk met vijf man zouden zijn geweest, en dus normaal gesproken niet hadden kunnen uitrukken. Nu konden we er met vier man mooi snel uit. Belangrijk, want elke seconde telt als er mensen onder water zitten."

Vervolg op de achterzijde >

Variabele voertuigbezetting

> Vervolg van de voorzijde

De pilot liep van eind 2008 tot april 2010. Piet Kemp vindt het resultaat 'buitengewoon bevredigend'. "We kunnen nu met een bezetting van minder dan zes personen toch de uitruk garanderen. Dat is absoluut een welkome aanvulling. Het motiveert de vrijwilligers en het levert tijd-

winst op voor de burger." De pilot is intussen overgegaan in een continue situatie. Na akkoord door B&W van Utrecht is vastgelegd dat het District Utrecht ook met minder dan zes personen mag uitrukken.

Ondersteuning voor de regio
In Veiligheidsregio Limburg-Noord, district Weert, rukt de beroepsbrandweer overdag uit met een voertuigbezetting van vier personen. Volgens Dennis Stultiens gebeurt dat vooral ter ondersteuning van de korpsen van omliggende gemeentes. "Wij gaan ervan uit dat de lokale korpsen altijd wel twee tot vier mensen kunnen garanderen," vertelt hij. "Dan zijn wij samen dus met zes personen."

Stultiens draaide als beroeps in de pilot mee als chauffeur, als bevelvoerder en als man-schap. "We rukken met vier man uit met een standaard tankautospuiter. Het is nog niet nodig om dat bestuurlijk in te bedden, omdat we gezamenlijk een complete bemanning zijn. In de toekomst gaan we werken met snelle, kleine busjes voor vier personen. Met die snelle interventievoertuigen wijken we af van de standaardinzet. Daarom wordt daarover nu regionaal een visie geschreven."

Binnen de Veiligheidsregio Limburg-Noord werken de districten Weert en Nederweert nauw samen. Piet Slaats, vrijwilliger in Neder-

weert, kent de situatie uit eigen ervaring. "Als bij ons het alarm afgaat, gaat er in Weert een voertuig met vier collega's rijden. Behalve als wijzelf de voltallige bemanning van zes personen bij elkaar krijgen. Overdag lukt dat eigenlijk vrijwel altijd, al voorzagen we twee, drie jaar geleden wel een tekort aan chauffeurs en bevelvoerders. Daarom hebben toen drie van onze mensen de opleiding tot bevelvoerder gevolgd."

Vrijwilligerstekort
In de Veiligheidsregio Kennemerland had de post Spaarndam een andere reden om met een pilot te starten; de post dreigde onderbezet te raken. Er waren te weinig vrijwilligers.

Districtscommandant Mario Schoonderwoerd zag hoeveel moeite het kostte om de vrijwilligers gemotiveerd te houden toen er regelmatig niet mocht worden uitgerukt.

"We moesten nieuwe mensen opleiden, en dan ben zo je anderhalf jaar verder. Daarom is besloten de standaardprocedures te vertalen naar een bezetting van vier personen. En vervolgens hebben we onze vrijwilligers daarin getraind. Op die manier konden we onze post open houden. Het was voor ons een kans, een overlevingsstrategie. De post wordt intussen weer opgebouwd. Met de nieuwe vrijwilligers die we hebben opgeleid."

Behouden van vrijwilligers

Het feit dat ongeveer 80 procent van de medewerkers vrijwilliger is maakt de brandweer tot een bijzondere organisatie. Tegelijkertijd is het lastig. Want hoe betrek je al die vrijwilligers bij de organisatie? Het Kernteam Vrijwilligheid volgt alles wat uit de koker van de NVBR komt op de voet en fungeert zonnig als luis in de pels.

> 3

Brandonderzoek

Bij brandonderzoek verschijnen er doorgaans twee partijen op het toneel. De politie onderzocht mogelijke strafbare feiten en de verzekeraar beoordeelde de aansprakelijkheid. Sinds 2009 verricht ook de brandweer onderzoek.

> 4

Brandweerdijken

Duikcoördinator Mark Bokdam meldt het niet zonder trots: van augustus 2010 tot begin juni 2011 zijn door de brandweer in ons land 39 geslaagde reddingsacties uitgevoerd. De nieuwe 'Visie op waterongevallenbeheersing' blijkt vruchten af te werpen.

Natuurbranden

Elk jaar staat er in Nederland wel een natuurgebied in brand. Ook in 2010. Iedereen herinnert zich de grote en langdurige duinbrand bij Schoorl in april. Hoe gaat de Nederlandse brandweer om met steeds grotere en onvoorspelbare branden?

USAR in Haïti

Soms werkt de Nederlandse brandweer in het buitenland. In januari 2010 vertrok een multidisciplinair USAR-team naar de Haïtiaanse hoofdstad Port-au-Prince. "De brandweer heeft er veel geleerd."

Jeugdbrandweer

In 2010 kwam er iedere maand wel een nieuw jeugdteam in beeld of een korps dat een team wilde oprichten. De jeugdbrandweer is nu groter dan ooit: meer dan 150 jeugdbrandweerkorpsen. De voorzitter van de Stichting Jeugdbrandweer spreekt van een 'booming business'.

rechtsboven en klep helm, vuilnisbak, rookwolkje achterpoort, handgreep, helmflap/nekstuk, nageel, spuitstuk, staart olifant,

Oplossing
zoek de 7 verschillen

Colofon

Aan deze speciale uitgave van de NVBR werkten mee:

teksten	Daan Appels en Chan Blok	vormgeving	HSTotaal, Haarlem
redactie	Team communicatie NVBR	druk	Haarmans, Beverwijk

Met dank aan allen die een inhoudelijke bijdrage leverden.

Bel voor meer informatie (026) 355 24 55 of mail naar communicatie@nvbr.nl

NVBR

bezoek Kemperbergerweg 783
6816 RW Arnhem

post Postbus 7010
6801 HA Arnhem

internet www.nvbr.nl

Nieuwe visie op waterongevallenbeheersing maakt gevaarlijke brandweertaak toekomstproof

‘Brandweerderduiken is veiliger geworden’

In de periode 2001-2008 zijn drie brandweerderduikers overleden tijdens het uitvoeren van hun werk. Voor de NVBR was dat reden dit bijzondere reddingswerk kritisch tegen het licht te houden.

Inmiddels is de overtuiging terug dat de brandweer de aangewezen organisatie is om reddend op te treden als mensen te water zijn geraakt. Dat heeft alles te maken met de nieuwe ‘Visie op Waterongevallenbeheersing’. Landelijk duikcoördinator Mark Bokdam meldt het niet zonder trots: in de periode augustus 2010 tot begin juni 2011 zijn door de brandweer in ons land 39 geslaagde reddingsacties uitgevoerd. Cijfers die de cynische opmerking dat ‘er meer brandweerderduikers overlijden als gevolg van reddingsoperaties dan dat er mensen worden gered’, weerleggen. Bokdam: “Die opmerking hoorde je nogal eens na de ongevallen waarbij brandweerderduikers zijn overleden. Maar sindsdien is er veel gebeurd. Ook volgens de nieuwe richtlijnen blijft brandweerderduiken één van de gevaarlijkste taken van de Brandweer, maar de winst is dat het veiliger is geworden dan het was.”

Verbeterpunten
Een onderzoek van de NVBR samen met de Inspectie voor Openbare Orde en Veiligheid leidde in oktober 2008 tot het rapport ‘Veiligheid brandweerderduiken beschouwd’. Hoewel de manier van werken als voldoende werd gekenmerkt, werden in het rapport 38 ‘urgente verbeterpunten’ genoemd. De minister van BZK vroeg de korpsen met een duikteam hiermee aan de slag te gaan. Voor de maatregelen die alleen landelijk aangepakt konden worden werd een projectgroep gevormd, die onder andere de opdracht kreeg een nieuw ‘normenkader brandweerderduiken’ op te stellen. Mark Bok-

dam fungeert van maart 2010 tot september 2011 als projectleider.

Voorkomen van ongevallen
“We hebben maar liefst 39 deelprojecten uitgevoerd. De resultaten zijn onder andere verwoord in de ‘Visie op Waterongevallenbeheersing door de Brandweer’. Daarin draait het niet alleen om het redden van mensen, maar ook om het voorkomen van ongevallen. Meer investeren aan de voorkant van de veiligheidsketen. Een ander punt waar de nadruk op wordt gelegd is het optrekken in multidisciplinair verband. Dus met bijvoorbeeld reddingsbrigades, de KNRM en strandwachters.”

De nieuwe visie, inclusief de ‘marsroute naar de toekomst’, is in september 2010 vastgesteld door de Raad van Regionaal Commandanten. Sindsdien lijkt de discussie over brandweerderduiken meer gefundeerd te worden gevoerd. Bokdam: “Dat gevoel heb ik ook. Waarschijnlijk speelt daarbij mee dat we de opleiding en certificering aan het modificeren zijn. Iemand die aan alle eisen voldoet krijgt een diploma dat vier jaar geldig is, maar eens per twee jaar moet de betreffende persoon laten zien dat hij nog aan alle eisen voldoet.”

Blij met bijscholing

Martin van Gilst is vrijwilliger bij het korps Goes en is daar ook duikinstructeur. Hij juicht het van harte toe dat hij en zijn collega’s in het kader van de nieuwe visie in de mogelijkheid zijn gesteld zich te laten bijscholen.

“In het verleden heeft de nadruk gelegen op het materiaal en de procedures, terwijl de nieuwe visie meer uitgaat van de vaardigheden waarover je als duiker moet beschikken. Dat is volgens mij precies de koers die we nu moeten varen. Ook omdat er op dat gebied nog genoeg te verbeteren valt”, aldus Van Gilst.

‘We zorgen ervoor dat onze duikers professioneel zijn opgeleid en berekend op hun taak.’

[foto's: HStotaal, Bart Landman]

‘Het draait niet alleen om het redden van mensen, maar ook om het voorkomen van ongevallen.’

De tweedaagse bijscholingscursus, inclusief een bezoek aan de duiktoren, is Van Gilst uitstekend bevallen. “Het was leerzaam om met een groot aantal duikinstructeurs samen te zijn, te oefenen en over het vak te praten. Het is de bedoeling om voortaan jaarlijks bij elkaar te komen. Sinds de cursus sta ik weer ‘frisser’ tegenover de duikers die ik les geef. De instructie-dvd die we hebben gekregen is ook handig. Ik maak er regelmatig en dankbaar gebruik van. Uit alles blijkt dat de NVBR goed bezig is met het veiliger maken van het duiken.”

Een feit is wel dat het aantal duikteams binnen de brandweer is gedaald van 120 naar ongeveer 80 (en wellicht nog iets verder zal terugzakken). Een terugloop die de Zeeuwse duikinstructeur niet verontrust. “Kwaliteit gaat wat mij betreft boven kwantiteit. In Nederland hebben we ongeveer 2.000 beroepsmatige duikers waarvan 1.350 brandweermensen. Het belangrijkste lijkt mij dat we ervoor zorgen dat die mensen professioneel zijn opgeleid en dus berekend zijn op hun taak.”

Meer informatie: www.nvbr.nl/duiken

[foto: J.P. Bressel]

‘Mensen vinden, binden en boeien’

‘Het besef dringt steeds meer door dat het anders moet met vrijwilligers’

De tijd dat brandweervrijwilligers er maar een beetje bij hingen, ligt ver achter ons. Dat is niet alleen te danken aan de Vakvereniging Brandweer Vrijwilligers (VBV), maar ook aan de NVBR, die in de afgelopen jaren veel energie stak in het beter bij de organisatie betrekken van de 22.000 vrijwilligers.

Dat leidde onder meer tot de oprichting van het NVBR-netwerk Vrijwilligheid. Een platform dat bestaat uit vertegenwoordigers en portefeuillehouders vrijwilligheid van alle 25 regio's. Het netwerk houdt de vinger aan de pols als het gaat om ontwikkelingen in de branche rond vrijwilligers. En probeert expertise en ervaringen vanuit de regio's te delen en uit te dragen. Om slagvaardig te kunnen zijn fungeert binnen het netwerk een kernteam.

“Het netwerk zorgt voor positieve impulsen”, vindt Gerthe Vonk, lid van dit kernteam en werkzaam als commandant Westland bij Veiligheidsregio Haaglanden.

“Het probleem van oudsher is dat we nogal wat eisen stellen aan vrijwilligers. Er wordt niet gevraagd: ‘wat kunt u’, maar er wordt gezegd: ‘u moet dit en dat kunnen’. Langzaam maar zeker komen we daar nu van terug. Er wordt steeds beter gekeken hoe mensen gezien hun specifieke kwaliteiten kunnen worden ingezet. In het algemeen geldt: vrijwilligers vinden, ze binden en ze vervolgens boeien. Dat is waar het om gaat.”

Geen gezamenlijke visie

Goede ontwikkelingen, geslaagde pilots en tal van rapporten ten spijt, is de brandweeorrganisatie in Nederland er de afgelopen jaren niet in geslaagd een gezamenlijke visie op het werk van vrijwilligers te ontwikkelen. Aansluitend daarop dringt zich de vraag op hoe de verschillende soorten vrijwilligers te betrekken bij de visie ‘De Brandweer over morgen’, waarin duidelijk is gesteld dat het behoud van een vrijwilligersorganisatie van groot belang is. Tegelijkertijd is duidelijk

dat de taken van vrijwilligers zullen veranderen. Wout Peterse, kernteamlid en commandant van de Brandweer Zuid-Groningen: “Sinds eind 2009 is een nieuwe rechtspositieregeling voor de vrijwilligers van kracht. Daarin is nog maar nauwelijks sprake van vrijblijvendheid. Eisen en belastbaarheid zijn toegenomen, terwijl sommige vergoedingen naar beneden zijn bijgesteld. De andere kant van het verhaal is dat de positie van vrijwilligers bij de brandweer in feite onomstreden is. Zeker buiten de verstedelijkte gebieden. We kunnen domweg niet zonder ze.”

Gerthe Vonk: “Zo is het. In mijn regio Haaglanden bestaat een relatief groot deel van het korps, zo'n 50 procent, uit beroepsbrandweerlieden. De mix van snelle beschikbaarheid van beroepskrachten en grote slagkracht van vrijwilligers is heel waardevol. Maar ik besef dat dat in minder dichtbevolkte gebieden anders is. Omdat daar verhoudingsgewijs veel meer vrijwilligers actief zijn. In die gebieden kan het lastig zijn om de boel op een goede manier draaiend te houden.”

KLAAR VOOR DE TOEKOMST

Positieve zaken

De hoop is nu gevestigd op de uitkomst van een onderzoek dat in opdracht van het Landelijk Overleg Gemeentelijke Arbeidsvoorwaarden (LOGA) wordt gedaan naar de positionering van vrijwilligers. Alle belanghebbende partijen, waaronder de NVBR en de VBV, zijn hierbij betrokken. Hoewel ook Wout Peterse van mening is dat de brandweeorrganisatie wordt gehinderd door de huidige regeling, benadrukt hij de positieve zaken.

“De brandweer is voor de meeste vrijwilligers nog steeds een saamhorige organisatie. In veel gevallen zijn het zelfs vriendenclubs. We moeten alleen specifieke talenten beter gaan benutten en onszelf dwingen dat we in ieder beleidsstuk een paragraaf over vrijwilligheid opnemen. Een spanningsveld hou je altijd, maar wil je de brandweer als vrijwilligersorganisatie in stand houden, dan moet je die vrijwilligers heel serieus nemen.”

[cartoon: Patrick van Gerner]

De mens centraal bij de brandweer

Sinds Jan van der Heyden in 1672 de verbeterde brandspuit uitvond, heeft de brandweer gewerkt aan het steeds beter en slimmer inzetten van middelen bij de brandbestrijding.

In het kader van ‘de Brandweer over morgen’ komt het accent daarom meer en meer te liggen bij onze mensen. En bij de individuele brandweermeeuwwerker, die zelf zijn ontwikkeling en loopbaan ter hand neemt. Iedereen is namelijk verantwoordelijk voor zijn eigen toekomst. En gezamenlijk dragen wij de verantwoordelijkheid voor de Nederlandse brandweer. Een brandweer die blust en die ook werkt aan het voorkomen van brand. We waren bij de brandweer gewend om te denken in tegen-

stellingen. Vuur tegenover water. Repressief tegenover preventief. Beroeps tegenover vrijwilliger. Intussen zijn we tot de conclusie gekomen dat de brandweer niet als water en vuur wil zijn.

We vinden dat repressie en preventie beide belangrijk zijn en elkaar aanvullen. En dat we zowel beroeps en vrijwilligers nodig hebben voor een volwaardige brandweer. Daarmee gaat de brandweer niet meer voor tegenstellingen, maar voor beweging en verbinding.

Meer informatie: www.nvbr.nl/vrijwilligheid

In Nederland zetten zo'n vijf miljoen vrijwilligers zich voor anderen in. Ze zijn van onschatbare waarde voor onze samenleving. Daarom schenkt de NVBR aandacht aan de persoonlijke verhalen van brandweervrijwilligers. Meer verhalen vindt u op de NVBR-website.

Linette Habben Jansen-Verdouw (Hollands Midden)

Sinds een jaar of negen is Linette Habben Jansen bij de brandweer Nieuwerbrug in Hollands Midden.

Twee jaar geleden werd ze bevelvoerder en inmiddels is ze ploegchef van de post die 15 medewerkers telt. “Het kost veel tijd, maar het is erg leuk om te doen en het geeft me veel voldoening. Ik help graag andere mensen.”

Lees het verhaal van deze vrijwilliger op www.nvbr.nl/portret

Toine Knipping (Gelderland Midden)

Van een passie je beroep maken. Dat is wat veel brandweermensen deden, en zo ook Toine Knipping.

Het begon in 1992: hij werkte in de bakkerij van zijn familie. Dat maakte hem tot een goede gegadigde voor de brandweer, want hij was 24 uur per dag inzetbaar en had een groot rijbewijs. Ze vroegen hem vrijwilliger in Bemmel te worden.

Lees het verhaal van deze vrijwilliger op www.nvbr.nl/portret

Nieuwe feiten & cijfers

Brandonderzoek geeft stof tot nadenken

'Ik zou graag zien dat brandonderzoek input levert voor brandveilig leven.'

In pilots in zes brandweerregio's wordt gekeken naar de oorzaak en ontwikkeling van de brand, en naar de samenhang tussen bouwvoorschriften, preventieve maatregelen en het effect van het bluswerk. De pilots zijn net afgelopen, enervalt al veel te leren.

De regio Amsterdam-Amstelland heeft sinds januari 2010 een team van zes personen vrijgemaakt voor brandonderzoek. Brandweerkundige en officier van dienst Bert Meijer treedt op als coördinator. "We hebben vorig jaar 207 branden onderzocht, voornamelijk woningbranden omdat het aantal slachtoffers daar het grootst is." Het team wordt gelijktijdig met de brandweer gearmeerd en richt zich in het onderzoek eerst op het tactische gedeelte. Meijer: "We interviewen het brandweerpersoneel, de politie, burens en omstanders. Vaak horen we relevante dingen. 'Die mevrouw had al eens gedreigd de zaak in de fik te steken' of 'zij had al eens een psychose gehad'. Zonder die informatie zou je misschien tot andere conclusies komen."

Direct effect

"We onderzoeken ook de trends in het ontstaan van branden. Vroeger stonden die in een rapportage van het CBS",

legt Meijer uit. "Maar we hebben tijdens onze pilot vastgesteld dat die niet zo betrouwbaar is. Volgens het CBS zou bijvoorbeeld 6 tot 7 procent van de branden zijn gesticht. Onze pilot laat zien dat dit in Amsterdam 20 procent moet zijn, net als in Apeldoorn waar twee jaar eerder met brandonderzoek is gestart.

Meijer: "We zoeken ook uit waar we gerichte brandpreventievoorlichting kunnen geven. Daarvoor moet je weten waar een brand ontstaat. We hebben bijvoorbeeld ontdekt dat op een tafelcontactdoos vaak veel te veel keukenapparatuur wordt aangesloten. Dat vraagt een gigantische hoeveelheid vermogen, terwijl die contactdoos maar geschikt is voor 800 Watt. Dus raakt dat ding oververhit en vliegt het in de brand. Onze voorlichting hierover had meteen effect in wijken waar veel studenten wonen."

Veiligheid personeel

De adviseurs van Amsterdam-Amstelland toetsen ook de brandveiligheid van bouwaanvragen voor woningen. Dat leidt soms tot merkwaardige conclusies. Meijer: "De landelijke praktijkrichtlijn voor parkeergarages is gebaseerd op een oude brandproef van TNO, waarin wordt gesteld dat maar drie of vier auto's gelijktijdig zullen branden. Maar bij De Appelaar in Haarlem zagen we dat 21 auto's waren uitgebrand. Misschien moeten we dus onze werkmethode

en procedures aanpassen om de veiligheid van ons brandweerpersoneel te vergroten?"

Focus op leereffect

Brandweer Tilburg is in 2009 gestart met een brandonderzoeksteam van drie vrijwillige leden. Inmiddels is iedereen bekend met het nut van brandonderzoek en is er een goede relatie opgebouwd met de afdeling forensisch onderzoek van de politie. Ronald Blokpoel is hoofd Risicobeheersing van regio Midden- en West-Brabant, cluster Tilburg. "Er kwamen al snel knelpunten naar voren. Zo bleek dat vrijwilligheid niet de juiste basis is, omdat onze onderzoekers onderzoek moeten doen naast hun normale baan. Bovendien waren ze te lang onderweg in onze uitgestrekte regio en vraagt elk onderzoek ook nog eens veel bureauwerk.

"Uiteindelijk zijn we ons gaan focussen op woningbranden met persoonlijk letsel of dodelijke afloop, en op branden met een potentieel leereffect qua brandverloop en de branduitbreiding. We beperkten ons daarbij tot branden in Tilburg en bijzondere branden in de regio."

Brandverloop

"De oorzaak van de brand is niet ons primaire onderzoeksdoel," legt Blokpoel uit. "Het gaat om de brandpreventieve maatregelen afgezet tegen het brandverloop. Als je in

Nederland gaat bouwen of verbouwen, komt de brandweer met een heel eisenpakket. De brandonderzoeker kijkt of die maatregelen goed hebben gefunctioneerd. Dat gebeurde tot nu toe veel te weinig."

"In de tweede plaats kijkt de onderzoeker of het optreden van de brandweer het juiste effect had op het brandverloop. Heeft de brandweer rekening gehouden met de brandpreventieve voorzieningen? Is er überhaupt rekening mee gehouden dat een brand zich op een bepaalde manier ontwikkelt? Hoe waren de inzetprocedures van de brandweer? Moeten we onze eisen bijstellen?"

Haperende voorzieningen

Blokpoel stelt vast dat de brandpreventieve voorzieningen nog wel eens haperen. "We hebben veel voorzieningen gevonden die op zich goed zijn, maar die niet werkten door geknoei van de aannemer. Misschien stellen we bepaalde eisen wel uit gewoonte, terwijl gedegen onderzoek uitwijst dat het anders moet. Ik vind het op dit moment te vroeg om conclusies te trekken, maar ik sluit niet uit dat op basis van brandonderzoek de regelgeving moet worden bijgesteld."

In januari heeft de Raad van Regionaal Commandanten richtinggevend besluiten genomen over borging van het brandonderzoek bij de brandweer. Deze worden nu geïmplementeerd.

Strafbare feiten

Roel van de Kerkhof doet het brandonderzoek naast zijn werk op de afdeling Risicobeheersing van Brandweer Midden- en West-Brabant, cluster Tilburg. "Vroeger zeiden brandweerlieden al gauw dat een brand door de tv komt, of door kortsluiting. Door ons brandonderzoek komen we er nu soms achter dat er mogelijk sprake is van strafbare feiten. In dat geval wordt altijd de technische recherche erbij gehaald."

Graag had Van de Kerkhof gezien dat het brandonderzoek een paar jaar eerder was uitgerold. "Dan hadden we al een mooi onderzoeksteam gehad. Nu hebben we vanwege bezuinigingen een beperkt budget. Ik zou in de toekomst graag zien dat brandonderzoek input gaat leveren voor het thema Brandveilig Leven. Met een thematisch onderzoeksprogramma, gevolgd door een voorlichtingsprogramma kunnen we veel brandschade voorkomen en het jaarlijkse aantal slachtoffers omlaag brengen. Daar valt veel eer aan te behalen."

Brandonderzoek en onderzoek naar ontwikkeling en gedrag van brand op de Safety Campus in Twente.

Meer informatie: www.nvbr.nl/brandonderzoek

Steven van de Looij nieuwe regionaal commandant Noord-Holland Noord

'Regionalisering draagt bij aan ontwikkeling brandweer'

Op 1 juli 2010 volgde Steven van de Looij Robin Burgering op als regionaal commandant van de Veiligheidsregio Noord-Holland Noord. Waar kreeg de jongste commandant van Nederland (40) direct na zijn aantreden mee te maken en hoe kijkt hij naar de toekomst?

In zekere zin kwam Steven van de Looij in Alkmaar terecht in een gespreid bedje. De jaren voor zijn aantreden was veel tijd, energie en geld geïnvesteerd in het verbeteren van de organisatie. Met als resultaat dat op de kwaliteit van de brandweezorg in de 24 gemeenten van de veiligheidsregio weinig viel aan te merken.

Steven van de Looij: "Het klopt dat de regio de zaken goed voor elkaar heeft. Toen ik kwam was het verbeteringstraject eigenlijk net afgerond. De grootste verandering voor mij was de ommezwaai van een Amsterdams korps dat voornamelijk uit beroepsmensen bestaat, naar een regio in een meer landelijk gebied met veel vrijwilligers. Ik was benieuwd hoe dat zou zijn. Nu ik hier bijna een jaar zit kan ik zeggen dat het zeker anders is, maar niet in de zin van leuker of minder leuk. Je merkt dat passie voor het vak toch hetgeen is dat brandweermensen verbindt. Ongeacht of ze beroeps zijn of vrijwillig."

Spannend jongensboek

Het carrièreverhaal van Steven van de Looij leest als een spannend jongensboek. Als klein jochie wilde hij al bij de

brandweer. Als tiener las hij, naar eigen zeggen, niet de 'Donald Duck' maar de 'Brand & Brandweer'. Die Steven van de Looij werd beurschouder en later organisatieadviseur. Begin dertig echter gooide hij het roer om. Hij meldde zich aan bij de brandweer om daar als een speer carrière te maken.

Hij begint in 2004 als brandwacht bij Brandweer Dordrecht en volgde de ene na de andere opleiding. Hij werd plaatsvervangend projectleider regionalisering bij het korps Amsterdam-Amstelland in zijn woonplaats en omdat de projectleider tussentijds afhaakte, voltooide hij het regionaliseringsproces als eindverantwoordelijke. Hoewel erg tevreden in Amsterdam, kon hij de verleiding om te solliciteren niet weerstaan toen Robin Burgering bekendmaakte op te stappen bij Noord-Holland Noord. "Ik ben geboren in Alkmaar en had de wens daar nog een keer terug te gaan. Toen de functie van commandant onverwacht vrijkwam, wilde ik die kans niet laten lopen. En vervolgens werd ik nog benoemd ook."

Ombouw naar geregionaliseerde organisatie

Als ambitie voor de komende jaren sluit Steven van de Looij aan bij de nieuwe richting die Brandweer Nederland heeft bepaald, zoals die is beschreven in het rapport 'de Brand-

weer over morgen'. De nieuwe commandant verwacht dat dat in de eerste vijf jaar vooral inhoudelijke ontwikkelingen aan de orde zullen zijn. Voor Noord-Holland Noord betekent dat vrijwel zeker de ombouw van een organisatie met lokale korpsen naar een geregionaliseerde organisatie.

Steven van de Looij: "In Noord-Holland Noord is het in het verleden een bewuste keuze geweest om niet te regionaliseren. In maart echter heeft de ministerraad besloten tot een aanpassing van de wet. Als de Tweede en Eerste Kamer binnenkort instemmen met de wetswijziging wordt regionalisering verplicht. Is de kogel eenmaal door de kerk en weten we hoeveel tijd we hebben, dan gaan we er vol mee aan de slag. Ik stel me voor dat we om te beginnen ons oer te luister leggen bij regio's die ons zijn voorgedaan. Om te leren van de ervaringen die zij hebben opgedaan."

De commandant van Noord-Holland Noord laat er geen twijfel over bestaan dat hijzelf een groot voorstander is van regionalisering. "Gezien alles wat er speelt vind ik regionalisering een middel dat bijdraagt aan de ontwikkeling van de brandweer. Als we de krachten bundelen kunnen we uitdagingen, zoals de modernisering van de brandweer, beter aan."

'Je merkt dat passie voor het vak brandweermensen verbindt.'

'De winst zit aan de voorkant'

Voor IBDB-projectleider Hans Baardscheer is het duidelijk. Hij vindt dit een goed moment om met het ministerie in gesprek te gaan.

De vraag die aan de orde zou moeten komen is volgens Baardscheer: "Gaan we keihard opkomsttijden nastreven of kiezen we voor goede brandweezorg?" Over zijn antwoord bestaat geen twijfel: "Het gaat om brandweezorg die die omvat veel meer dan alleen opkomsttijden."

Baardscheer: "Veel beter kunnen we vanuit de bestaande situatie kijken waar winst is te behalen. Dan kom je onherroepelijk uit aan de voorkant van de veiligheidsketen, bij risicobeheersing. Daar moeten we over gaan praten. Dat heeft meer zin dan rigide vasthouden aan opkomsttijden die in de praktijk niet of nauwelijks haalbaar zijn. Een brand die niet ontstaat hoeft je immers ook niet te blussen."

Het enige alternatief volgens Baardscheer is het fors uitbreiden van het aantal brandweerkazernes, met alle personele, materiële en dus financiële consequenties van dien. "Dat is een politieke keuze. Maar die lijkt mij niet haalbaar in deze tijd en bovendien denk ik dat het weinig bijdraagt aan de veiligheid."

'Brandweezorg omvat veel meer dan alleen opkomsttijden.'

Nieuwe wetgeving is uitdaging voor de regio's NVBR zoomt in op opkomsttijden en dekkingsplannen

Opkomsttijden, vastgelegd in de wet, van 5, 6, 8, 10 en 18 minuten, afhankelijk van het soort gebouw. Alleen met goede argumenten mag van die tijden worden afgeweken.

Om de regio's te helpen bij het opstellen van eenduidige dekkingsplannen is de NVBR het project 'Implementatie Begeleiding Dekkingsplannen Brandweer' (IBDB) gestart. De pijlers van het project zijn twee ontwikkelingsgroepen. De een houdt zich bezig met brandrisicoprofielen, de ander met rekenen en registreren. Beide groepen, samengesteld uit deskundige regionale projectleiders, hebben hun rapportage in het voorjaar van 2011 uitgebracht en zijn in afwachting van verdere besluitvorming.

"We hebben een 'gereedschapkit' samengesteld", zegt Wim van der Ros, voorzitter van de Ontwikkelgroep Brandrisicoprofielen. "Binnen de beperkingen die er zijn, durf ik te zeggen dat het een bruikbaar instrument is. Ook de Raad van Regionale Commandanten heeft er een voorzichtige positieve signaal over afgegeven. Het is een eerste stap. Nu moet er een doorontwikkeling volgen en alle regio's gaan aan de slag met het opstellen van een eigen dekkingsplan. Ze moeten beargumenteerd aangeven waarom ze van de vastgestelde opkomsttijden zouden mogen afwijken. In het najaar wordt duidelijk hoe de doorontwikkeling en precies uitziet en hoe we de resultaten van IBDB kunnen toepassen in de regio's."

Meer tijd nodig

Volgens de planning moeten de regio's de dekkingsanalyse vóór 1 juli van dit jaar

hebben afgerond. Van der Ros, werknemer bij de Veiligheidsregio Noord- en Oost-Gelderland, denkt dat die datum niet gehaald wordt. "Het is erg krap. Ik vrees dat de regiobesturen meer tijd nodig hebben."

Van der Ros heeft zich met zijn groep gebogen over de normering zoals die in de wet staat. Tijden waarvan mag worden afgeweken, mits daar een motivatie voor kan worden aangegeven. "Een lastige klus", volgens de ontwikkelingsgroepvoorzitter. "Als ik die opkomsttijden niet haal, welke maatregelen moet ik dan hebben genomen om het acceptabel te maken dat ik te laat ben? Daar gaat het eigenlijk om. Feitelijk heb je het dan over risicobeheersing en op dat terrein kun je niet uitgaan van harde feiten. Toch hebben we een methodiek ontwikkeld die als handvat zou kunnen dienen. Vul je de informatie in, dan rolt er een score uit. Is deze hoog genoeg, dan kan deze worden gebruikt als motivatie om van de wettelijke tijden af te wijken. Is de score laag, dan heb je een aanleiding om maatregelen op te baseren."

Keiharde constatering

Arthur Haasbroek, lid van de Ontwikkelgroep Rekenen en Registreren en een ervaren medewerker van Veiligheidsregio Hollands Midden als het gaat om dekkingsplannen, had meer feitelijke aanknopingspunten. Op basis van de informatie die veertien regio's hem verschaften over opkomsttijden, deed hij met zijn ontwikkelingsgroep onderzoek naar de realisatie van opkomsttijden. Zijn constatering: de uitslag van het onderzoek sluit niet aan bij de wetgeving. Het gat voor gemotiveerd afwijken is groot en in dat perspectief bezien is er verschil tussen de wetgeving en de praktijk.

Waarom vijf minuten?

Arthur Haasbroek: "De wetgever heeft in het voortraject weliswaar met de NVBR overlegd wat er in de wet zou moeten komen, maar bij het formaliseren is de context weggelaten. Er staat bijvoorbeeld zwart op wit dat we bij een gevangenisbrand binnen vijf minuten aanwezig moeten zijn. Dat is een uitdaging, want iedereen weet dat we dat negen van de tien keer niet kunnen halen, omdat het overbruggen van de afstand van de kazerne naar die gevangenis nu eenmaal enkele minuten kost, naast de tijd die nodig is om met persoonlijke uitrusting in de auto te komen en de tijd die de alarmcentrale nodig heeft om de melding aan te nemen. De norm van vijf minuten is snel overschreden! Waarom vijf minuten zeggen wij? Vooraf een prognose van de verwachte opkomsttijd geven is zinvol. Met andere woorden: gemotiveerd afwijken van de richtlijnen moet kunnen."

Beargumenteer afwijken

Ook Haasbroek wil 'meer verantwoording aan de voorkant' in combinatie met risicoanalyses. Daarnaast pleit hij voor 'dekkingsplannen nieuwe stijl'. De eerste voorstellen daarvoor zijn inmiddels opgesteld, het wachten is nu op de uitwerking. Rest de vraag wat er gebeurt als de brandweer in een voorkomend geval aansprakelijk wordt gesteld voor de gevolgen van een brand. Arthur Haasbroek: "Dan wordt het een juridisch verhaal en dat moeten we niet willen. Beter is om vooraf heldere afspraken te maken. Als we goed en zorgvuldig beargumenteerd afwijken, hebben we als brandweer een prima verhaal."

Meer informatie: www.nvbr.nl/ibdb

Digitale Bereikbaarheidskaart nu al niet meer weg te denken

Nijmeegs initiatief leidt tot digitaal systeem met op maat gesneden informatie

Al in 2007 ontving het project 'Brandweer 100% mobiel' de prestigieuze Geo-Innovatie Award in de categorie 'samenleving'. Het was het begin van een succesverhaal, dat geen eind lijkt te kennen.

'Brandweer 100% mobiel', een initiatief van Brandweer Nijmegen en Veiligheidsregio Kennemerland, werd landelijk uitgerold onder de vlag van het innovatieprogramma 'Ruimte voor Geo-Informatie'. Vervolgens is het nog maar een kleine stap naar de 'Digitale Bereikbaarheidskaart'. Een NVBR-project waarover louter lovend wordt gesproken.

'De Digitale Bereikbaarheidskaart is een informatieproduct dat verschillende werkprocessen in het brandweerwerk raakt. In de visie op de Digitale Bereikbaarheidskaart worden deze processen informatiekundig aan elkaar verbonden'. Fraaie rapporttaal die eenvoudig als volgt kan worden vertaald: doel van de Digitale Bereikbaarheidskaart is weten wat je als brandweer gaat aantreffen op de plaats van het incident. Daaraan gekoppeld zit het proces van het maken, beheren en gebruiken van de kaart. Een proces dat moet worden geoptimaliseerd om te komen tot een product dat zijn gelijke niet kent.

Oskar van Dorst, bevelvoerder bij Brandweer Nijmegen, en Herman Eikholt, medewerker planvorming van het Bureau Pro-actie & Preparatie bij hetzelfde korps, zijn er trots op dat de oorsprong van de Digitale Bereikbaarheidskaart in Nijmegen ligt. Van Dorst: "Met 'Brandweer 100% mobiel' zijn we ooit helemaal blanco begonnen. Sneller dan we hadden verwacht is het landelijk opgepakt en als je nu ziet dat korpsen niet meer zonder kunnen, dan vervult je dat wel met enige trots." "Het was in 2004/2005 dat we erover na gingen denken", vult Eikholt aan. "Navigatie stond nog in de kinderschoenen. Als projectleider van 'Brandweer 100% mobiel' heeft vooral Paul Geurts belangrijk werk verricht. Ik weet nog dat hij vroeg wat we in zo'n systeem wilden hebben. Dat leidde vervolgens tot een waslijst met bijna 150 punten."

Digitaliseren heidens werk

Het digitaliseren van alle informatie was een heidens werk, maar vanaf het moment dat er subsidie loskwam, ging het snel. Alle voertuigen van de korpsen Nijmegen en Kennemerland konden worden voorzien van een navigatiesysteem op een ingebouwde pc, in combinatie met een mobiele dataterminal (MDT). De vaste pc is aangesloten op een GPS-ontvanger en onderhouden via een draadloos netwerk contact met de meldkamer en met de mobiele dataterminal van de bevelvoerder.

Een innovatie in techniek en werkwijze die snel door andere korpsen en veiligheidsregio's werd opgepakt. Onder invloed ook van het verplicht stellen door de overheid van het gebruik van de basisregistraties en het feit dat een aantal korpsen al bezig was met het invoeren van mobiele dataterminals. Het leidde tot een project dat drie fasen omvatte. Eerst werd een duidelijke specificatie van de digitale bereikbaarheidskaart opgesteld, daarna volgde de afstemming met softwareleveranciers en in de zomer van 2010 werd het project succesvol afgerond met een proof of concept.

Technisch staat de zoveel mogelijk gestandaardiseerde Digitale Bereikbaarheidskaart er helemaal. Alle voorwaarden voor het realiseren van een betere kwaliteit bereikbaarheidskaarten zijn geschapen. De nadruk ligt nu op het invoeren en gebruikmaken van de enorme mogelijkheden die het systeem volgens alle insiders biedt.

Zoveel mogelijk bronleveranciers

Van Dorst: "Door gebruik te maken van zoveel mogelijk bronleveranciers kunnen we snel en optimaal worden geïnformeerd. Tijdens de uitruk kan ik al precies op het scherm zien wat we op de plaats van het incident gaan aantreffen. De eerste verkenning doen we nu in de auto en op basis van de informatie die we hebben nemen we de eerste beslissingen. We hebben er al verschillende keren ons voordeel mee kunnen doen." Van Dorst herinnert zich een brand in de Nijmeegse binnenstad. "Een dichte bebouwing, dus met allemaal huizen om de brandhaard heen. Doordat we exacte informatie hadden over de situatie ter plekke konden we de auto's zo neerzetten dat de omringende panden behouden zijn gebleven. Hadden we de informatie over de plaats van de brand vooraf niet gehad, dan hadden we vrijwel zeker pas later tot actie over kunnen gaan en was het niet gelukt die panden te behouden."

Ook de mogelijkheid om via het intoetsen van het kenteken alle specifieke kenmerken van een auto te achterhalen (Crash Recovery-systeem) is al van pas gekomen, evenals de koppeling met de gemeentelijke basisadministratie. Van Dorst: "Als je weet dat er mogelijk mensen in een pand zijn, is je mindset anders dan wanneer het gaat om een brand in een slooppand."

Een stoplijn tekenen

Een andere mogelijkheid die zijn waarde inmiddels heeft bewezen, is de tekenmodule. Van Dorst: "Dan tekenen we bijvoorbeeld een stoplijn, in die verschijnt op hetzelfde moment ook op de schermen van de andere voertuigen, op die van de Regionale Alarm Centrale en alle officieren van dienst die online zijn, en eventueel op de schermen van het CoPI en het ROT. Je kunt dan gelijk handelend optreden; verdere afstemming is niet nodig."

Uitontwikkeld is de Digitale Bereikbaarheidskaart volgens de grondleggers in Nijmegen nog lang niet. Aanvullingen en verbeteringen zijn altijd mogelijk en daar wordt ook voortdurend aan gewerkt. Momenteel worden onder meer proeven genomen met van afstand bestuurbare camera's, die vanaf een hoogwerker foto's en warmtebeelden doorsturen.

Van Dorst: "Bij de rampen in Enschede, Volendam en op Schiphol konden de hulpdiensten niet over de juiste, op maat gesneden informatie beschikken. Daardoor begonnen ze in feite met een achterstand. Dat mag niet meer voorkomen en met de Digitale Bereikbaarheidskaart hoeft het ook niet meer voor te komen."

Meer informatie: www.nvbr.nl/dbk

[foto: SQ Vision Mediaproducties]

Drie soorten gegevens

Bevelvoerders die de beschikking hebben over een Digitale Bereikbaarheidskaart kunnen in principe beschikken over drie soorten gegevens.

Allereerst een set van basiskaarten en basisinformatie. Het gaat onder andere om het wegenbestand, luchtfoto's en brandkranen en databases met adressen, gebouwen, eigenaren, personen, bedrijven en kentekens. Dit zijn semi-statische bestanden, die periodiek worden verzameld uit de database van de gemeente.

Een tweede soort informatie wordt gevormd door brandweereigen gegevens: rampenbestrijdingsplannen, digitale bereikbaarheidskaarten en aanvalsplannen. Aanvalsplannen zijn op bouwtekeningen gebaseerde verdiepingstekeningen van gebouwen. Per verdieping zijn brandweerspecifieke zaken ingetekend. Ook deze gegevens worden via een periodieke update digitaal opgeslagen.

Het laatste type gegevens betreft zogenaamde dynamische informatie, die gedurende de bestrijding van de calamiteit wordt gegenereerd. Deze informatie wordt gedeeld met alle gekoppelde voertuigen, door middel van draadloze communicatie via het zeer betrouwbare Mobitex-netwerk.

'De knelpunten worden opgelost'

NVBR neemt DMO-functie portofoons onder de loep

C2000 lag eind 2009 stevig onder vuur. Het zou niet goed werken en enkele vakorganisaties beweerden zelfs dat daardoor gevaarlijke situaties kunnen ontstaan voor brandweermensen. Loopt het zo'n vaart? En wat is er sindsdien gebeurd? Dat er problemen zijn met de directe verbinding tussen portofoons, ontkent Bart van Rosmalen niet.

Volgens de portefeuillehouder C2000 binnen het Netwerk Meldkamerdomein zijn er vooral bij het gebruik van de DMO-functie - voor korte afstanden - problemen ontstaan. Toch heeft dit volgens Van Rosmalen niet tot grote problemen geleid. "Er hebben zich kritieke situaties voorgedaan, maar alle regio's die DMO gebruiken hebben op basis van hun ervaringen gezorgd voor tijdelijke oplossingen in het geval van uitval. Oplossingen die variëren van instructies voor een ander gebruik van de portofoons, tot het tijdelijk uitwijken naar analoge verbindingsmiddelen."

Mede vanwege de behoefte om ervaringen op dit gebied te delen is in 2009 een Gebruikersgroep C2000 opgericht onder het netwerk. Hier

in zitten vertegenwoordigers van alle regio's. Dit jaar (2011) is de Gebruikersgroep C2000 erkend als officiële vakgroep.

Onderzoek naar gewenste aanpassingen Nadat in 2009 aan het licht was gekomen dat C2000 niet optimaal functioneerde, is er onderzoek gedaan naar de oorzaken en naar mogelijke oplossingen. De multidisciplinaire, landelijke Expertgroep C2000 keek naar het gebruik, de techniek en aanverwante procedures, terwijl een ander onderzoek zich specifiek richtte op de DMO-problematiek.

De beide rapporten leidden tot een aantal aanbevelingen die direct uitvoerbaar waren,

[foto: SQ Vision Mediaproducties]

en tot de oprichting van enkele projectgroepen die zich bogen over structurele verbeteringen. Ondertussen werd een visie opgesteld omtrent C2000 en wat de brandweer op langere termijn aan communicatiemiddelen nodig heeft. In het voorjaar van 2010 werd deze visie door de Raad van Regionaal Commandanten goedgekeurd.

Van Rosmalen: "Als netwerk zijn we blij met het feit dat er serieus is gekeken naar C2000. Er is nu bijvoorbeeld meer helderheid over het functioneren van DMO. Samen met het vervolgonderzoek naar technische mankementen van Motorola-apparatuur, heeft dat aardig wat 'ruis van de lijn gehaald'. We kunnen nu met vertrouwen doorwerken aan de aanbevelingen uit de onderzoeken."

Ondertussen bekijkt de vakgroep C2000 -die in 2009 is gestart als gebruikersgroep en waarin vertegenwoordigers zitten van alle regio's- hoe de aanbevelingen naar het gebruiks- en be-

heerniveau kunnen worden vertaald. Daarnaast heeft een projectgroep een eerste Programma van Eisen voor objectportofonie opgesteld. Van Rosmalen: "De uitwerking van de aanbevelingen leidt tot het project 'verbeteringen C2000 brandweer', dat dit jaar, in nauwe samenwerking met andere C2000-gebruikers zoals politie en ambulancezorg, wordt opgestart."

Op een breed front actief

Ook in 2011 blijft de NVBR dus op een breed front actief rond het C2000-netwerk. De vakgroep C2000 houdt op operationeel gebied de vinger aan de pols, het Netwerk Meldkamerdomein coördineert de lopende zaken en onderzoeken en vanuit de Raad van Regionaal Commandanten is Johan Postma van de regio Fryslân als portefeuillehouder C2000 nauw betrokken.

Van Rosmalen: "Voor veel brandweermensen zijn de hoge verwachtingen van C2000 niet uitgekomen. Nu hebben we de kans wat recht

[foto: Mathijs Schuijn]

Eindhoven 02.07.2010 Een grote heidebrand heeft vrijdag tussen Geldrop en Heeze minstens 150 hectare natuurgebied verwoest. De brandweer bestrijdt het vuur, dat aan het begin van avond nog altijd voortwoerde, met groot materieel en krijgt daarbij hulp van de luchtmacht.

Naar landelijke specialisatie Natuurbranden: groot, intens en onvoorspelbaar

Elk jaar staat er in Nederland wel een natuurgebied in brand. Ook in 2010. Iedereen herinnert zich de grote en langdurige duinbrand bij Schoorl in april. Door de krachtige noordoostelijke wind, kracht 4 tot 5, greep het vuur razendsnel om zich heen. Zelfs het dorp Bergen aan Zee werd bedreigd. Pas na enkele dagen kon de gemeente Bergen melden dat deze brand officieel uit was.

Ook in Brabant kwam de brandweer in actie bij een natuurbrand. Toch ging in juli op de Strabrechtse Heide 150 à 200 hectare bos en heide in vlammen op. Waarom zijn de natuurbranden van nu intenser, onvoorspelbaarder en vaak groter dan tien jaar geleden? En hoe gaan wij daar als brandweer mee om?

Meer natuurlijke brandstof

"We hebben nu veel meer aaneengesloten stukken natuur en we hebben te maken met klimaatverandering," vertelt Allard van Gulik van Veiligheidsregio Noord- en Oost-Gelderland. Van Gulik is voorzitter van het netwerk Risicobeheersing en woordvoerder namens de NVBR op het gebied van natuurbrand. "Vroeger was het bos belangrijk voor de commerciële houtproductie, terwijl het tegenwoordig vooral gaat om recreatie en biodiversiteit. We laten de natuur haar gang gaan en dat zorgt voor de opbouw van veel meer brandstof. Het vuur zal daardoor gemakkelijk overslaan naar een groter gebied en bovendien is de brand intens en onvoorspelbaar. Daar moeten wij onze operationele structuren op aanpassen", vindt Van Gulik.

Van meetpost naar indexcode

De bosrijke Veiligheidsregio Noord- en Oost-Gelderland beschikt over meetposten die te benaderen zijn via internet. Via een website is te zien hoe hard het waait, uit welke richting de wind komt en hoe het gesteld is met de droogte

in de nabije omgeving. Al die variabelen leiden samen tot een indexcode, die aangeeft hoe gevaarlijk een brand is en of het risico bestaat dat de brand onbeheersbaar wordt. Bij elke code - van groen naar geel, naar oranje en uiteindelijk naar rood - hoort een door de regio zelf bepaalde inzet van mensen en materieel. Dat betekent in de praktijk dat er bij code oranje meestal meteen met drie of vier auto's wordt uitgerukt.

De indexcode kan ook aanleiding geven tot het uitschakelen van vliegtuigjes die de natuurgebieden vanuit de lucht verkennen. Dat gebeurt niet alleen op de Veluwe, maar ook in Twente, Utrecht en Brabant. En als de indexcode hoog is, kan de regio zelfs aan de luchtmacht vragen om personeel te consigneren voor een zo snel mogelijke bemanning van de helikopters.

Logistieke uitdaging

Arnoud Buiting is hoofd van de sector Operationele Voorbereiding Veiligheidsregio Noord- en Oost-Gelderland. Hij vertelt wat er gebeurt als er via 112 een melding binnenkomt van een natuur- of bierbrand: "Wij rukken direct uit met meerdere auto's en we proberen zo snel mogelijk ter plaatse te zijn. Lukt het daar niet om het vuur klein te houden, dan schalen we supersnel op. Bij die opschaling lijkt het aantal voertuigen al snel astronomisch groot, omdat er voor elke blussende auto twee of drie auto's op en neer moeten rijden naar het vulpunt voor water. Dat is een logistieke uitdaging, want een brand blijft nooit op één plek en de watervoorziening bevindt zich meestal niet midden in het bos."

Om zo weinig mogelijk tijd te verliezen bij de aanvoer van bluswater en dus de bluscapaciteit van de voertuigen optimaal te benutten, wordt er op allerlei manieren water naar de brand gebracht. Bijvoorbeeld door bakken en containers neer te zetten en te vullen. Bij het opschalen moeten die bakken een buffer vormen, waar de auto's kunnen vullen. Buiting: "Soms slaan we ook bronnen, dat is een hele dure

liefhebberij. Maar het is wel het allermooiste om tevoren al vulpunten te organiseren. Dat is ideaal."

Defensie springt bij

Zo'n vijf keer per jaar vindt er in Nederland een inzet plaats met helikopterondersteuning. Dat gebeurt vanuit de regio Noord- en Oost-Gelderland, die met de luchtmacht een convenant heeft voor het zestien koppen tellende Fire bucket operation team.

Sinds de brand op de Strabrechtse Heide wordt daarnaast ook de landmacht regelmatig ingezet om de brandweer te ondersteunen. Buiting: "Dat kan ongeloflijk effectief zijn, vooral in de nabijligging in bosrijke gebieden. Als de humuslaag in brand heeft gestaan, dan moet je die daarna omwroeten en natmaken, onder het zand gooien en verzuipen. Daar zijn veel handen voor nodig en het is prima dat defensie ons daarbij helpt. Bij veengronden ligt het weer anders, daar moet je sleuven graven om te voorkomen dat het vuur ondergronds doorloopt."

Regiefunctie

In het afgelopen jaar is meer en meer gebleken dat de bestrijding van natuurbranden een specialisme is. Dat vindt ook Van Gulik: "Een natuurbrand is een dusdanig specifiek verschijnsel, dat we er anders mee moeten omgaan dan met een huis-tuin-en-keukenbrand. Dat vraagt om eenheid van optreden en een duidelijke visie op materieel."

In het kader van 'de Brandweer over morgen' moeten we niet meer alleen kijken naar de repressieve, maar ook naar de preventieve kant. De brandweer vervult dan een adviserende rol naar terreinbeheerders, naar recreatieondernemers, naar het Ministerie en naar Gedeputeerde Staten. Zo kunnen we ook aangeven wat we niet willen en waarvoor we niet verantwoordelijk zijn. Van Gulik: "Daarvoor moeten we dan partners zien te vinden. Maar als het gaat om de veiligheid in natuurgebieden is de brandweer regisseur."

Meer informatie: www.nvbr.nl/natuurbranden

'Wij moeten onze operationele structuur aanpassen.'

Kijk ook op: www.natuurbrandgevaar.nl

'Als netwerk zijn we blij met het feit dat er nu serieus is gekeken naar C2000.'

te zetten, al moeten we niet de illusie hebben dat de communicatiemiddelen altijd voor 100 procent goed zullen werken. Als de knelpunten naar worden opgelost. Dan kunnen we als brandweer, dankzij een goede communicatie, veilig en verantwoord blijven optreden."

10 Agressie en geweld tegen hulpverleners

Meer dan vroeger krijgt de brandweer te maken met agressieve burgers. De brandweer moet leren omgaan met al die emoties en gedragingen. En grenzen stellen aan de agressie en het geweld van burgers. Tijdens de jaarwisseling zien we een piek in het aantal incidenten.

11 Brandveilig Leven

De brandweer verlegt haar focus steeds meer naar de voorkant van de veiligheidsketen. Maar deze activiteiten zijn nog teveel gericht op beperking van het effect van calamiteiten. De brandweer verplaatst zich nog te weinig in de werelden van de verschillende doelgroepen.

13 Brandveiligheid bij risicogroepen

Verantwoordelijkheid voor brandveiligheid is meer dan ooit een gedeelde verantwoordelijkheid. Verschillende initiatieven van de NVBR vergroten het bewustzijn van de risico's rond brandveiligheid, zoals de projecten op het gebied van Brandveilig Leven.

14 Test je fitheid voor je eigen veiligheid

Het repressieve brandweerstelt zware eisen aan je lichamelijke conditie. Ben je niet fit genoeg, dan bestaat de kans dat je jezelf en ook anderen in gevaar brengt. Met een op de praktijk afgestemde test kunnen we je lichamelijke conditie beter beoordelen.

15 Laatste eer voor slachtoffers

Als er een collega in het harnas gestorven is, willen velen afscheid komen nemen. Vroeger werd vaak een gelegenheidsteam geformeerd om samen met de familie een mooie uitvaart te organiseren. Het Begrafenis Bijstandsteam ondersteunt, met ervaring, zorg en respect.

USAR levert goed werk in Haïti Missie na zware aardbeving

Soms werkt de Nederlandse brandweer in het buitenland, bijvoorbeeld om na een catastrofe te redden wat er nog te redden valt. Een dergelijke ramp treft Haïti op 12 januari 2010. Twee dagen later vertrekt een multidisciplinair USAR-team naar de Haïtiaanse hoofdstad Port-au-Prince.

Anton Slofstra geeft als commandant leiding aan het Nederlandse team. "We hebben er veel van geleerd. Praktische lessen voor het geval dat er in eigen land een grote ramp gebeurt."

Opsporen en redden

Op 14 januari 2010 stuurt Nederland het Urban Search And Rescue team naar Haïti. Het eiland is getroffen door een aardbeving met een kracht van 7,0 op de schaal van Richter. Het hart van de beving ligt op 25 kilometer van Port-au-Prince. De ramp eist daar talloze slachtoffers en veroorzaakt een enorme ravage. Normaal gesproken is USAR inzetbaar in Nederland, de Caribische Koninkrijksdelen en in het buitenland binnen een straal van circa 5.000 kilometer. Haïti valt daarbuiten.

Slofstra: "De ramp was zo groot dat Nederland besloot te helpen, ook al ligt het eiland buiten ons werkgebied. Ik werd volgens het rooster commandant van het team. Elke veiligheidsregio in Zuid-Holland levert bij toerbeurt een commandant en ik was niet aan de beurt." Doel van de missie is het opsporen en zo mogelijk redden van ingesloten en onder het puin bedolven slachtoffers. De coördinatie van de internationale hulpverlening ligt in handen van de VN. Op Haïti is ook de vredesmacht MINUSTAH aanwezig, die ondersteuning heeft verleend.

Zwaar geclassificeerd team

USAR werkt multidisciplinair. Naast brandweermensen zitten er bouwkundigen in, en mensen van ambulancediensten, politie en defensie. Naar Haïti ging ook een chirurg mee. "Wij zijn er met zestig man naartoe gegaan," vertelt Slofstra. "We namen 13 ton goederen mee, vooral materiaal om reddingen mee te verrichten. Er gingen ook acht speurhonden van de politie mee. Die zijn met hun begeleiders speciaal getraind in het zoeken van mensen onder de puinhopen."

Het Nederlands USAR-team is volgens VN-normen zwaar geclassificeerd. Dat betekent dat het team tien dagen op eigen kracht in een land kan verblijven. "We hadden dus ook eigen eten, slaapprovizies en communicatiemiddelen bij ons," vervolgt Slofstra. "Het enige dat we in het land zelf moesten regelen, was brandstof en transport. Dat is allemaal gelukt."

Geslaagde reddingsacties

Het team verricht op Haïti veel zoekwerk. Vaak moeten ze mensen duidelijk maken dat hun familieleden niet meer in leven zijn - iets wat Slofstra ervaart als zeer confronterend. "Maar toch," vindt hij, "geeft het mensen ook een zekere rust als ze weten dat ze niet meer verder hoeven zoeken." De eerste reddingsactie betreft een moeder met kind. De moeder zal helaas een aantal weken later alsnog overlijden, maar gelukkig maakt het kindje het naar omstandigheden goed. Ze woont nu bij familie in Canada. Het team weet daarnaast een vijftigjarige man vanonder het puin vandaan te halen. Slofstra: "Een Engels team had die man gevonden, maar hun gereedschappen waren nog niet ter plaatse aangekomen. We hebben hem gelukkig samen kunnen redden."

Adoptiekinderen

Later speelt het team een rol bij de opsporing en identificatie van Nederlandse adoptieouders in Haïti. Het natuurgeweld treft het hotel waarin zij met hun adoptiekind verblijven, en velen komen om het leven of worden bedolven onder het puin. USAR regelt een noodbegrafenis voor deze slachtoffers en zorgt ervoor dat hun persoonlijke bezittingen in Nederland komen. Slofstra: "Dat is heel verdrietig werk, maar het is goed om de nabestaanden in Nederland zekerheid te kunnen geven over hun dierbaren."

[foto: USAR]

Port-au-Prince, Haïti De eerste reddingsactie betreft een moeder met kind. Het team weet daarnaast een vijftigjarige man vanonder het puin vandaan te halen. Slofstra: "Een Engels team had die man gevonden, maar hun gereedschappen waren nog niet ter plaatse aangekomen. We hebben hem gelukkig samen kunnen redden."

'Als het om rampenbestrijding gaat, kunnen we in Nederland nog veel van USAR en de VN leren.'

Edwin Exoo (Gelderland-Zuid)

Zoals elke jongen leek het hem spannend om in zo'n grote rode auto te rijden.

Toen Edwin Exoo in 2008 iets rustiger werk kreeg, was het zo ver. "Je doet iets voor de samenleving, je bent bezig met techniek, het is soms spannend en het houdt je fit". De diversiteit onder vrijwilligers spreekt hem aan: "verschillende mensen met dezelfde motivatie".

Lees het verhaal van deze vrijwilliger op www.nvbr.nl/portret

Stichting Jeugdbrandweer Nederland Kweekvijver voor het echte brandweerwerk

Ons land telt meer dan 150 jeugdbrandweerkorpsen, volgens Marcel Jonkman een 'booming business' nu brandweerkorpsen op zoek gaan naar nieuwe mogelijkheden om ook in de toekomst te beschikken over voldoende brandweelieden.

"In 2010 kwam er iedere maand wel een nieuw jeugdteam in beeld of een korps dat een team wilde oprichten. De jeugdbrandweer is nu groter dan ooit." Jonkman heeft sinds 2005 zitting in het bestuur van het NVBR-netwerk Stichting Jeugdbrandweer Nederland, sinds 2010 als voorzitter.

Structureren en verbeteren

Al in de jaren vijftig van de vorige eeuw was er sprake van jeugdbrandweeren. Vrijwillige brandweerorganisaties verzekerden zich op die manier van opvolging door eigen kweek. Pas vanaf 1970 zijn die jeugdbrandweeren georganiseerd, toen de commissie jeugdbrandweer van de NVBC (Nederlandse Vereniging van Brandweer Commandanten) - later de NVBR - werd ingesteld. Jonkman verwacht dat de groei in 2011 doorzet. "Maar," zegt hij, "de spurt van 2010 is er wel een beetje af."

Jonkman kent de dagelijkse gang van zaken in het netwerk van binnenuit. Al sinds 1999 is hij jurylid bij de jaarlijkse wedstrijden van de jeugdbrandweer. In 2010 is het bestuur met drie leden uitgebreid. "We werken nu met portefeuliehouders om de werklast te verdelen en taken beter te structureren. Opvallend is het enthousiasme van mijn collega-bestuursleden en van de jeugdleiders in het land. En natuurlijk ook de motivatie en gedrevenheid van de jeugdleden zelf."

Grote uitdagingen

"We moeten dat enthousiasme eerder afremmen dan aanwakkeren." Jonkman herkent hierin al de volwassen brandweer. "Ook daar maakt het kenmerkende brandweerenthusiasme net het verschil in processen van verandering en verbetering. Hij beamt dat er in veel korpsen minder ruimte is voor nieuw beleid en dat er in sommige regio's ook sprake is van personeelstopps. "Maar," zegt hij, "na een personeelstop is de vraag naar nieuwe mensen meestal extra groot. Het nu goed onderhouden van je jeugdbrandweer zal dan een waardevolle investering blijken te zijn."

In 2010 stond de jeugdbrandweer voor twee grote uitdagingen. Ten eerste nam door de komst van nieuwe jeugdkorpsen het aantal inschrijvingen voor de wedstrijden explosief toe. Dat resulteerde in extra

wedstrijddagen en de behoefte aan meer juryleden. Een wervingsactie leverde maar liefst veertig nieuwe juryleden op, die in 2011 stage lopen en vanaf 2012 zelfstandig aan de slag kunnen. De tweede uitdaging is de versnippering bij de lokale inbedding van de jeugdbrandweer.

"De jeugdbrandweer wordt nog te weinig betrokken in het proces van regionalisering van de brandweer. Dat heeft ook gevolgen voor de financiering, aansturing en doelen die je met de jeugdbrandweer wilt behalen. Het is een thema dat in de komende jaren opgelost moet worden."

Teamspirit en enthousiasme

Job van den Born wilde al van kleins af aan bij de brandweer. "Sommige mensen worden geboren als putjesschepper, anderen als brandweerman", vindt hij. Zelf behoort hij tot die laatste categorie. Op zijn tiende vulde hij alvast een inschrijfformulier in voor de Jeugdbrandweer Velsen, ook al mocht hij er pas

op zijn twaalfde bij. Eerst als junior en vanaf zijn zestiende als aspirant. En sinds het allereerste begin als bevelvoerder. Nu is Van den Born 17 en wordt hij op de Maritieme Academie klaargestoomd tot stuurman. Een toekomstige functie op een blusboot sluit hij niet uit.

'Sommige mensen worden geboren als putjesschepper, anderen als brandweerman.'

"Het bevat mij goed bij de jeugdbrandweer. Ze kijken of je aanleg hebt, dat gevoel voor brandweer, die teamspirit en dat fanatieke enthousiasme. Want bij een inzet moet je alles geven." Tot nu toe heeft Van den Born als bevelvoerder met zijn team alleen geblust bij oefeningen en wedstrijden. Als hij 18 is, kan hij doorstromen als vrijwilliger of beroeps. "Ik zou het heel graag willen. Mijn kennis en ervaring geven mij al een voorsprong op andere cursisten die deelnamen aan de opleiding manschap A."

Haarlem Jeugdbrandweer Velsen in actie.

Meer informatie: www.jeugdbrandweer.nl

Urban Search And Rescue

USAR.NL is de Nederlandse bijstandseenheid die is gespecialiseerd in het redden en helpen van mensen onder extreme omstandigheden.

Een Urban Search And Rescue team is multidisciplinair, samengesteld uit vier reddingsoorten, een ondersteuningsgroep, een stafgroep en een commandogroep.

Elk team bestaat uit zoek- en redpersoneel, verpleegkundigen, speurhondenbegeleiders, ondersteunend personeel en leiding vanuit:

- Veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond
- Hulpverleningsregio Haaglanden
- Regionale brandweer Hollands Midden
- Regionale brandweer Zuid-Holland Zuid
- Defensie
- Korps Landelijke Politiediensten

De belangrijkste beroepsgroepen binnen USAR.NL zijn brandweer, politie, ambulanceverpleegkundigen en defensie.

Meer informatie: www.usar.nl

Nijmegen Uitslaande brand bij transportbedrijf De Klok Logistics. De eigenaar van een van de aangrenzende panden wordt door een brandweerman gesommeerd te vertrekken.

[foto: Bert Beenen/Hollandse Hoopje]

Hoe ga je ermee om?

Agressie en geweld burgers neemt toe

De tijd is voorbij dat je als brandweerman werd toegejuicht wanneer je in je rode auto de straat in reed. Want inmiddels moet je rekening houden met heel wat minder enthousiast publiek.

Maar al te vaak krijgt de brandweerman in actie te maken met mensen die dronken zijn, boos of teleurgesteld, en die lucht geven aan hun gevoelens met verbaal of fysiek geweld. Met beschimpen en vloeken, met tegenhouden of zelfs met slaan of het gooien van stenen. De brandweerman moet leren omgaan met al die emoties en gedragingen. En grenzen stellen aan de agressie en het geweld en van burgers.

Leuk spelletje

"Volgens mij heeft het te maken met minder respect in de maatschappij", meent Ron Berkhout, senior beleidsadviseur in Veiligheidsregio Gelderland-Zuid. "En ook met minder respect voor overheidsdiensten. Blijkbaar is het een leuk spelletje om een container in brand te steken en vervolgens te wachten tot de brandweerman komt. En dan natuurlijk ergens mee gooien, dingen uit de auto halen of hinderen."

Daarnaast kan volgens Berkhout ook de rol van de brandweerman van invloed zijn op het gedrag. "Wanneer de brandweerman op verzoek van de politie een vreugdevuur gaat uitmaken, dan treden we op als ordehandhaver. En dan is de kans op agressie of geweld aanzienlijk groter dan wanneer de brand-

weer komt helpen." Toch kun je ook in de rol van hulpverlener te maken krijgen met ontevreden en boze burgers. Bijvoorbeeld als mensen vinden dat ze te lang op de brandweerman moeten wachten.

Jaarlijkse piek

Tijdens de jaarwisseling zien we een piek in het aantal incidenten. Het zijn dan bijna altijd jongeren die agressief of gewelddadig gedrag vertonen. Berkhout veronderstelt dat het probleem deels voortkomt uit de opvoeding omdat het vaak gaat om kinderen van ouders die zich - vooral tijdens de jaarwisseling - zelf ook schuldig hebben gemaakt aan dergelijk gedrag. "Opvallend genoeg gebeurt het relatief vaak in kleinere dorpen", zegt hij. "Daar zou je het eigenlijk niet meteen verwachten."

Meer uniformiteit in afgeven vergunningen evenementen

Het vergunningenbeleid rond de brandveiligheid bij evenementen en tijdens feestdagen kreeg in 2010 veel aandacht. Daar waar voorheen uniformiteit ten enenmale ontbrak, zijn er nu richtlijnen in voorbereiding die het voor alle partijen rond evenementen (organisaties, gemeenten, brandweer) makkelijker moeten maken.

Charles Meijer, sectorhoofd Risicobeheersing cluster Breda van de brandweer Midden- en West-Brabant, is een van de vormgevers van de verbeteringen. Meijer: "Organisaties klaagden steen en been omdat iedere gemeente andere voorwaarden hanteerde. De projecten die zijn opgestart om daar verbetering in te brengen, hebben vruchten afgeworpen. Met name de afstemming tussen de stakeholders die bij het verlenen van vergunningen zijn betrokken, heeft veel informatie en wederzijds begrip opgeleverd."

Meijer, die ook voorzitter is van de Vakgroep Veilig Gebruik, een onderdeel van het Programma Risicobeheersing, maakt een onderscheid tussen brandveiligheid bij evenementen en brandveiligheid tijdens feestdagen en grote sportevenementen zoals Europese- en Wereldkampioenschappen. "Voor activiteiten op feestdagen en voor grote sporttoernooien verzamelen we als vakgroep ook nuttige tips. Die verwerken we heel simpel in een folder of factsheet. Ook maken we voor dergelijke activiteiten persberichten over brandveiligheid, waar de lokale korpsen gebruik van kunnen maken."

Nieuwe Wet Veiligheidsregio's

Het in werking treden op 1 oktober 2010 van de Wet Veiligheidsregio's was de aanleiding om met name de vergunningverlening voor het brandveilig gebruik van niet-bouwwerken te uniformeren. Vanwege het vervallen van de Brandweermanwet en daarmee ook de Model Brandbeveiligingsverorde-

ning, was het nodig een vervangende regeling op te stellen. Gekozen werd voor een Algemene Maatregel van Bestuur, omdat een nieuwe Brandbeveiligingsverordening zou betekenen dat elke gemeente opnieuw haar eigen regels zou kunnen maken. Met de AMvB wordt uniformiteit tot stand gebracht en wordt het brandveilig gebruik geregeld van onder meer gebruiksobjecten en gebruiksgebieden bij evenementen.

Een belangrijk onderdeel van de AMvB was het aanbrengen van uniformiteit rond het aanvragen van vergunningen. Het ministerie schakelde daarbij de NVBR in voor het geven van advies. In overleg met de NVBR werd ook het bedrijfsleven, via een klankbordgroep, betrokken bij het opstellen van de maatregel. Meijer: "Dat is goed uitpakket. Met hun kennis en ervaring hebben alle partijen een bijdrage kunnen leveren en tegelijkertijd hebben we gezorgd voor draagvlak."

Verbeterd klimaat

Van invloed op het verbeterde klimaat rond het afgeven van vergunningen zijn ook het project Landelijke Voorziening Evenementen (LVE), dat wordt aangestuurd door het ministerie van Economische Zaken, en het project Handreiking Evenementenveiligheid, dat in multidisciplinair verband tracht te komen tot een eenduidige procesbeschrijving bij risicovolle evenementen vanuit het zicht van de Veiligheidsregio. De NVBR is bij beide projecten betrokken.

Meijer: "Met name het LVE-project draagt bij aan een soepeler vergunningstraject. De bedoeling is onder meer een database samen te stellen met allerlei informatie, waaruit gemeenten en evenementenorganisatoren kunnen putten. Bovendien is er een nieuw, eenduidig aanvraagformulier ontwikkeld dat in de AMvB voor niet-bouwwerken is opgenomen. Je mag stellen dat er op alle fronten sprake is van verbeteringen."

Meer informatie: www.nvbr.nl/risicobeheersing

Bij ongeregelde dorpen zijn de betrokken brandweermensen meestal vrijwilligers en dorpsgenoten van de ouders. Het zijn bekenden van elkaar. Dat maakt het lastig om aangifte te doen. Voorvallen worden vaak informeel opgelost en niet lokaal - en al helemaal niet landelijk - geregistreerd. Gelukkig hebben agressie en geweld tot nu toe niet geleid tot het vertrek van vrijwillige brandweerlieden.

Stoere jongensmentaliteit

Een andere reden om incidenten niet te melden, is wat Berkhout noemt de 'stoere jongensmentaliteit' bij de brandweerman. In een workshop tijdens het NVBR-congres onderzocht Berkhout waar de grenzen van de brandweerman liggen. Met onthutsend resultaat. Maar liefst 30% van de ondervraagden vindt een beetje trekken en duwen of tegenhouden niet meldenswaardig. Daarmee ligt de grens veel hoger dan bij de politie, want die reageert er veel sneller op.

"Dat zou te maken kunnen hebben met het gevoel van onschendbaarheid dat wij als brandweerman hebben," licht Berkhout toe. "Een steen of een stuk vuurwerk komt op een brandweerman in vol ornaat doorgaans iets minder bedreigend over dan bij een politieman met een platte pet. Bovendien treden wij als brandweerman vrijwel altijd met minimaal zes man naar buiten."

Sneller schakelen

Brandweermedewerkers zullen moeten leren om zich sneller aan te passen aan onverwachte conflictsituaties met burgers, vindt Berkhout. "Daarom gaan we landelijk aan de slag met trainingen die de brandweerman voorbereiden op het omgaan met burgers, en met geweld, agressie en ander hinderlijk gedrag."

"Ook zal er vanuit de werkgever een heldere organisatienorm moeten worden uitgedragen, zodat elke medewerker weet wat toelaatbaar is, en wat niet. Op die manier weet iedereen ook wat hij op straat wel en niet hoeft te accepteren. En wordt er een grens overschreden, dan moet je dat kunnen melden bij je leidinggevende, om vervolgens samen te beslissen of je eventueel aangifte wilt doen."

Ferdinand van 't Veen (Twente)

Ferdinand van 't Veen heeft net zijn twaalfde jubileum gehad.

Het hoofd brandwacht en instructeur van het korps Oldenzaal heeft in het brandweervak veel aan zijn baan bij een brandbeveiligingsbedrijf, waar hij als instructeur onder andere reanimatietrainingen geeft en adviseert bij bedrijfshulpverlening.

Lees het verhaal van deze vrijwilliger op www.nvbr.nl/portret

[foto: Miki Weststrate]

Inzetten op gedragsverandering in de samenleving

Brandveilig Leven moet bij mensen 'tussen de oren' komen te zitten

In de nieuwe visie van de NVBR, die volgt uit het document 'de Brandweerman over morgen', wordt de focus van de brandweerman verlegd naar de voorkant van de veiligheidsketen. Dus op het voorkomen van calamiteiten. Brandveilig Leven is hierbij een van de pijlers. Marcel van Galen, hoofd Risicobeheersing bij Brandweerman Flevoland, geeft namens de NVBR leiding aan het project Brandveilig Leven.

In april 2010 verscheen het rapport 'Brandveilig Leven; evolutie of revolutie?', dat werd vastgesteld door de Raad van Regionaal Commandanten. Het rapport maakt duidelijk dat op het gebied van Brandveilig Leven al veel wordt gedaan. Activiteiten die veelal waren te vinden onder de algemene term 'voorlichting'. "Duizend en één bloemen bloeien al", stelt Van Galen prozaïsch vast. "Dat is mooi, maar geconstateerd werd ook dat de focus van onze activiteiten nog teveel ligt op het beperken van het effect van calamiteiten. Bovendien is de impact te beperkt omdat we ons nog te weinig verplaatsen in de werelden van de verschillende doelgroepen."

In de rapportage wordt een aantal aanbevelingen gedaan die in een groot aantal pilots in het hele land worden uitgewerkt, getest en uitgevoerd. Rode draad is volgens Van Galen de component 'gedrag'. "Gewenst, brandveilig gedrag kun je aanleren. In een pilot die specifiek is gericht op de groepen 7 van de basisschool experimenteren we daarmee. Maar ook bij studenten proberen we om 'automatisch onveilig gedrag' op te buigen in 'automatisch brandveilig gedrag'. Verder richten we ons op de aandachtswijken en op ouderen en verminderd zelfredzamen. Daarbij worden we ondersteund door mensen met specifieke kennis uit de sociaal-wetenschappelijke hoek."

Zoeken naar een nieuwe balans

Beïnvloeding van het gedrag richt zich niet alleen op externe doelgroepen, maar is ook intern aan de orde. De nieuwe balans

die wordt gezocht tussen het beperken van het effect, waar de rechterkant van de veiligheidsketen een rol heeft, en het voorkomen van calamiteiten, waar de linkerkant actief is, vraagt om een bewustwordingslag bij ons eigen personeel.

De vraag is hoe we met de kennis en kunde uit het historische hart van onze organisaties, de repressie, ons voordeel doen tegen de achtergrond van het gedachtegoed van Brandveilig Leven? Een mooi voorbeeld hiervan is een onlangs afgerond project in een regio, waarbij door 24-uursdienstmedewerkers voorlichting wordt gegeven na een woningbrand.

Van Galen: "De vraag die we onszelf steeds stellen is: hoe kunnen we Brandveilig Leven tussen de oren krijgen? Als je weet dat meer dan 40 procent van de oorzaken van binnenbranden samenhangt met het gedrag van mensen, denk aan de klassieke voorbeelden van roken op bed en ongelukjes met een frituurpan, dan weet je dat je moet inzetten op verandering van gedrag. Daar is winst te behalen. Dat is dan ook wat we met volle kracht doen."

Ontstaan van nieuwe initiatieven

Het projectteam dat zich met de pilots bezighoudt ziet in het land ook veel andere initiatieven ontstaan, die aan het gedachtegoed Brandveilig Leven een goede bijdrage leveren. Tijdens netwerkdagen wordt geprobeerd deze kennis te delen. Daarnaast wordt veel gedaan aan promotie binnen en buiten de brandweermanorganisatie en wordt geprobeerd aansluiting te vinden bij het gebruik van social media.

Het gedachtegoed wint onmiskenbaar terrein. Kuyvenhoven: "De sleutel is dat we meer cliëntgericht zijn gaan denken. Dankzij de kennisuitwisseling die tot stand is gekomen kunnen instellingen gemakkelijker zelf keuzes maken. Op directie-niveau praten we over hoe we de veiligheid kunnen beheer-

en. Op managementniveau helpen we bij het maken van masterplannen met veiligheidspakketten, die bij het betreffende type zorg passen. En op uitvoeringsniveau helpen we bij en adviseren we over het verbeteren van competenties."

De effecten op de brandveiligheid zijn volgens Kuyvenhoven onmiskenbaar. "We merken bijvoorbeeld dat we meer ont-rummingsplannen ter beoordeling krijgen voorgelegd en dat tekortkomingen sneller worden verholpen. Dat is een concreet signaal dat instellingen het hebben opgepakt en er mee bezig zijn."

'Brandweerman denkt actief mee'

Een Masterplan Brandveiligheid is inmiddels in conceptversie beschikbaar. Een plan dat de Stichting Pleyade, een overkoepelende organisatie voor wonen, zorg en welzijn in Arnhem, samen met de brandweerman heeft opgesteld.

"We zijn bekender geworden met elkaar", zegt Tineke de Boeff, manager Vastgoed bij Pleyade, over de samenwerking met de brandweerman. Ze kreeg in 2008 als taak de afdeling Vastgoed van Pleyade meer gestalte te geven binnen de stichting. Als gevolg daarvan ging ook de BHV-organisatie op de schop. Geen dikke boeken meer met traditionele bedrijfsnoodplannen, maar een praktisch ingestoken beleid, onder meer over hoe om te gaan met brandveiligheid op de verschillende locaties.

Uit de contacten tussen Pleyade (en andere zorginstellingen) en de Brandweerman Gelderland-Midden, een onderdeel van de Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden, vloeide niet alleen het masterplan voort, maar ook het project 'Geen nood bij brand' om de brandveiligheid structureel te verbeteren.

"We maken rondgangen door de gebouwen met cliënten, zorgmedewerkers en managers om de veiligheidsvoorzieningen te bekijken, we controleren onveilige situaties en we doen praktische oefeningen. Alles is gericht op bewustwording van wat brandveiligheid inhoudt. De brandweerman denkt in dat proces actief mee. Dat is heel prettig. De weg die we zijn ingeslagen is goed. Het gaat er nu om dat we vasthouden wat we de afgelopen jaren hebben opgebouwd", zo stelt De Boeff.

Meer informatie: www.nvbr.nl/bvl

Portfolio als rode draad door loopbaan

Competentiedenken heeft de toekomst

Als je vroeger bij de brandweer kwam werken, wist je dat je daar tot je 55ste kon blijven. En dat je werkgever daarna goed voor je zou zorgen. Dat ligt nu anders.

Net als in het bedrijfsleven vond er bij de brandweer een omslag in het denken plaats en draag je als brandweerman ook zelf verantwoordelijkheid voor je loopbaan. En voor het ontwikkelen van competenties voor ander werk in de toekomst - binnen of buiten de brandweer.

Tweede loopbaan

Bij de brandweer gaat loopbaanbeleid vooral over de 'tweede loopbaan' van de brandweerman, de tijd waarin je niet meer deelneemt aan het repressieve werk. Dat heeft alles te maken met de CAO van 2006, die bepaalt dat mensen die na dat jaar instromen niet langer dan 20 jaar in een bezwarende functie mogen werken.

"In het land zijn verschillende initiatieven geweest op het gebied van tweede loopbaan", zegt projectleider Hugerien van Steenis. "Een aantal daarvan is intussen verbreed van tweede loopbaan naar een volwassen loopbaanbeleid voor de hele organisatie. Bijvoorbeeld het portfoliodenken in veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid, dat mensen bewustmaakt van de noodzaak om zich op een breder vakgebied te ontwikkelen."

Ontwikkeling van competenties

Loopbaancoach Gerard van der Niet werkt sinds 2008 aan het loopbaanbeleid voor Zuid-Holland Zuid. Het resultaat is het portfoliomodel, dat zich niet zozeer richt op 20 jaar 24-uursdienst, als wel op het ontwikkelen van competenties. Van der Niet: "Wij wijzen nieuwe medewerkers er vanaf hun eerste werkdag op dat ze aan hun eigen loopbaan kunnen werken. Als ze zich bewust worden van hun capaciteiten, kunnen ze zich vervolgens steeds de vraag stellen wat ze daarmee willen. Iedere medewerker heeft een eigen portfolio en maakt eens in de drie jaar een ontwikkelingsplan waarin hij zijn stappen voor de volgende jaren aangeeft."

In 2010 deden verscheidene korpsen mee met een pilot rond de portfoliosystematiek. De uitrol van het competentiedenken is momenteel in volle gang.

Doorgroeien steeds vaker goede optie

Als je het hebt over de brandweer, dan denk je al snel aan techniek en technische innovaties. Bij de brandbestrijding gaat het dan ook vanouds om het nog beter en slimmer inzetten van materiaal en materieel. Maar met 'Brandweer over morgen' verschuift de focus geleidelijk van de ontwikkeling van techniek naar de ontwikkeling van mensen, zeker bij de beroepsbrandweer.

Brandweermensen kunnen nu naast brandweertechische opleidingen ook opleidingen volgen over persoonlijk leiderschap en communicatieve vaardigheden. Bijvoorbeeld om in de loop van je carrière een switch te maken of om te voorkomen dat je na een leven lang blussen met lege handen staat.

Veiligheid en vertrouwen

Als brandweerman of brandweervrouw heb je een uitdagend vak. Het is een vak van avontuur, fysieke afleiding, vol uitdagingen. Het is ook een zwaar vak dat je niet je hele werkzame leven lang kunt blijven uitoefenen. Daarom is het goed jezelf van tijd tot tijd de vraag te stellen: wat wil ik als ik bij mijn korps ben uitgeblust?

Lieke Sievers, regionaal commandant en programmacoördinator Management en Bedrijfsvoering, maakt serieus werk van human resources bij de brandweer. Beweging vindt zij essentieel. "Brandweermensen doen nu vaak lang hetzelfde werk en binnen hetzelfde korps. Ik vind het belangrijk om de veiligheid en het vertrouwen te creëren waarbij mensen zich kunnen ontwikkelen. Zo komt er ook ruimte voor persoonlijke groei en bijvoorbeeld een stap die wellicht niet zo voor de hand ligt."

Doorgroeien in je vak

Ondanks alle personeelsinstrumenten waarover P&O bij de brandweer beschikt, is er niet altijd integraal gekeken naar de organisatie met de mensen die zich daarin ontwikkelen. Als het aan Lieke Sievers ligt, gaat dat nu veranderen: "Wij vragen van mensen dat ze een leven lang leren, oefenen en bijscholen. In ruil daarvoor bieden we mogelijkheden voor groei en blijven groeien in je vak."

"We kunnen wel van alles willen, maar wat kan het veld aan?" vraagt Jetty van der Vegt zich af. Zij is bevelvoerder

en instructeur in Steenwijkerland. "Die vraag betreft misschien niet zo zeer de beroepsbrandweer, maar wel de vrijwilligers. We moeten niet vergeten dat het merendeel van onze mensen vrijwilliger is. In onze regio zijn dat vaak zzp'ers, en die zorgen op hun eigen manier voor hun loopbaan. Ik vind het van groot belang dat onze mensen een hechte eenheid vormen. Brandweer is teamwork. Je moet blindelings op elkaar kunnen vertrouwen. Alles wat bijdraagt aan die onderlinge verbinding vind ik waardevol."

De samenleving verandert

Als de maatschappij verandert, past de brandweer zich daarbij aan. Om de nieuwe koers te varen, komt er in loopbaangesprekken en functioneringsgesprekken op alle niveaus meer aandacht voor de ontwikkeling van persoonlijke kwaliteiten en leiderschap. Bovendien kan P&O gebruikmaken van leercirkels om iedereen te laten nadenken over zijn of haar eigen mogelijkheden.

Al sinds de uitvinding van de slangenbrandspuit werft de brandweer mensen om water naar het vuur te brengen. Brandweerielen spelen dus altijd een centrale rol bij het blussen. Maar de 'Brandweer over morgen' brengt ons meer aan de voorkant van het proces. Niet alleen blussen, maar vooral ook proberen incidenten te voorkomen.

"De brandweer van overmorgen gaat meer proactief optreden", zegt Jan van Hylckama Vlieg, hoofd HRM van veiligheidsregio Haaglanden. "Daarvoor heb je medewerkers nodig die mensen wijzen op de gevaren, die voorlichting geven en die meedelen over hoe je kunt voorkomen dat er brand ontstaat. Dat is een heel andere insteek."

Samenhang en verbinding

Een van de kernwoorden van die nieuwe insteek is verbinding. Van Hylckama Vlieg: "In onze organisatie hebben we de paradox van water en vuur op een fantastische manier gecultiveerd. We hebben de tegenstelling tussen beroeps en vrijwilligers, tussen officieren en de werkvloer, tussen preventie en repressie. Wij zijn zo gefocust op die tegenstellingen, dat we daardoor de samenhang uit het oog zijn verloren."

Voor de brandweer van de toekomst zoekt HRM het vooral in de terugkeer van samenhang en verbinding. Samenhang in het HRM-beleid dat nu nog grotendeels een regionale aangelegenheid is. En verbinding tussen mensen onderling en tussen organisaties, waardoor de brandweer zich als geheel beter kan verbinden met de buitenwereld.

tussen mensen onderling en tussen organisaties, waardoor de brandweer zich als geheel beter kan verbinden met de buitenwereld.

Naar een leven lang werk

Ook Van Hylckama Vlieg benadrukt het belang van beweging: "De maatschappij beweegt en de brandweer ook - dat bewijzen we met onze visie 'de Brandweer over morgen'. Nu zullen onze medewerkers dus eveneens in beweging moeten komen. We gaan net als de rest van de maatschappij van lifetime employment naar lifetime employability. Dus van het opklimmen van medewerkers in de hiërarchie binnen de organisatie en naar bredere inzetbaarheid en flexibiliteit van mensen."

'We gaan naar bredere inzetbaarheid en flexibiliteit van mensen.'

Studenten keihard confronteren met de risico's

Hoe maak je studenten bewust van het risico van een brand? Voor de Netwerkdag Studenten & Brandveiligheid in november 2010, kwam de organisatie op het idee die vraag te laten beantwoorden door Marloes Soer. Een oud-studente kunstgeschiedenis in Utrecht, die (nog steeds) in een studentenhuus woont en enige tijd werkzaam was als secretaresse bij de afdeling Preventie van de Veiligheidsregio Utrecht.

Marloes Soer zegde toe en legde via social media en in haar eigen vriendenkring haar oor te luister bij andere studenten. Haar conclusie: studenten bereik je niet met een beleerend toontje. Kies daarom voor een confronterende aanpak. Een mening die ze verkondigde tijdens haar presentatie op de Netwerkdag en die aansluitend veel reacties uitlokte.

Marloes Soer: "Een foldertje bij studentenhuizen in de bus doen waarin staat dat ze brandblussers, blusdeksens en rookmelders in huis moeten hebben, werkt niet. Dat wordt niet eens gelezen. Om het risico van brand tot studenten door te laten dringen moet je ze keihard confronteren. Ik herinner me een filmpje op YouTube van een brand in een studentenhuus, dat laat zien hoe snel vuur om zich heen kan grijpen. Als je dat ziet als student, ga je vanzelf nadenken over de situatie in het huis waarin je zelf woont."

Een direct vervolg heeft haar presentatie tijdens de Netwerkdag nog niet gekregen. Daarmee is de hoop niet verdwenen dat het nog zover komt. Marloes Soer: "De brandweer is best actief met het informeren van studenten over de risico's. Dat doen ze ook goed. Maar het mooiste zou zijn als er een landelijke actie komt."

'Op dit moment zit brandveiligheid bij de gemiddelde Nederlander nog onvoldoende tussen de oren.'

Meer informatie:
www.nvbr.nl/risicobeheersing

Nieuwe benadering moet bewustzijn vergroten

Brandveiligheid gericht op risicogroepen

De verantwoordelijkheid voor brandveiligheid is meer dan ooit een gedeelde verantwoordelijkheid. De overheid bepaalt de kaders, daarin zijn burgers en bedrijven vooral zelf verantwoordelijk. De NVBR zet zich in om de verantwoordelijkheidsverdeling duidelijk te maken.

Door middel van een doelgroepenbenadering krijgen de meest kwetsbare groepen in de samenleving de meeste aandacht. Tot de risicogroepen behoren onder andere kleine kinderen, ouderen, studenten en mensen die in achterstandswijken wonen.

Hans Nederhoff is specialist Brandpreventie bij de Veiligheidsregio Utrecht. Hij ziet de veranderingen gestaag z'n beslag krijgen. "De laatste jaren is er sprake van een nieuwe benadering als het gaat om brandveiligheid. Met verschillende initiatieven wordt het bewustzijn van de risico's rond brandveiligheid vergroot, zoals met projecten op het gebied van Brandveilig Leven. Dat is hard nodig. Op dit moment zit brandveiligheid bij de gemiddelde Nederlander nog onvoldoende tussen de oren."

De risico's zijn niet bij elke doelgroep even groot. Nederhoff: "Daarom zoomen we apart op de doelgroepen in. Studenten bijvoorbeeld bereik je beter via social media dan met een foldertje met een stichtelijke tekst. En bij bewoners van aandachtswijken is persoonlijk contact belangrijk. Die mensen moet je thuis opzoeken. Uiteindelijk draait het bij

het verbeteren van de brandveiligheid om het vergroten van het veiligheidsbewustzijn, om Brandveilig Leven. Het denken over brandveiligheid moet worden gestimuleerd. Daar zetten we zo breed mogelijk op in, samen met onder andere gedragswetenschappers."

Verbeterde techniek biedt kansen

Een nieuw te ontwikkelen, sterk verbeterde sprinklerkop, rechtstreeks aangesloten op de drinkwaterleiding, kan een forse financiële besparing opleveren. De kosten per (nieuwbouw)woning zouden volgens berekeningen circa 1.500 euro zijn. Momenteel kost een woningsprinklerinstallatie nog tussen de 2.000 en 4.000 euro per woning. Maikel van der Hulst van de afdeling Risicobeheersing van Brandweer Flevoland is enthousiast over de ontwikkelingen. De vraag kwam bij de brandweer terecht via de gemeente Almere, in verband met plannen voor een uitbreidingswijk. In de geplande eengezinswoningen wil men standaard een sprinklerinstallatie opnemen.

"We hebben er een business case van gemaakt, uitgaande van een grootschalige, projectmatige aanpak. De kosten blijken fors omlaag te kunnen en met de nieuwe kop verbouwt de installatie veel minder water dan met de traditionele kop, met minimaal hetzelfde effect. Naast de voordelen voor de bewoners om veilig te kunnen vluchten, scheelt dat ook enorm veel schade."

Volgens Van der Hulst is de ontwikkeling inmiddels zover gevorderd dat de nieuwe sprinklerkop volgend jaar in productie zou kunnen worden genomen. Of het zover komt, moet worden afgewacht. "Iemand moet de stap durven zetten. De markt is aan zet."

'Afrekenen met het beeld van de apathische burger'

Met een beetje fantasie kan 2010 het jaar worden genoemd van publicaties over zelfredzaamheid van burgers. Bijna twee handen vol rapporten werden door verschillende organisaties en onderwijsinstellingen over dit onderwerp afgescheiden.

De gemene deler benoemt Jac Rooijmans, voorzitter van de Programmaraad Crisisbeheersing en Rampenbestrijding van de NVBR, in één zin: "Duidelijk is dat we moeten afrekenen met het beeld van de apathische, hulpbehoevende burger."

Rooijmans: "Of het nu gaat over het Koninginnedag-drama in 2009 in Apeldoorn, de Poldercrash in datzelfde jaar op Schiphol of andere incidenten, je ziet steeds dat mensen in noodsituaties zelf in actie komen en dus zelfredzaam zijn. Juist burgers onderling helpen elkaar in de eerste minuten als de hulpverleningsdiensten nog niet ter plaatse zijn. Veel interessanter daarom is te kijken naar hoe hulpverleners het best op die zelfredzaamheid en burgerparticipatie kunnen inspelen."

'Burger als bondgenoot'

De NVBR, de Raad van Korpschefs, GHOR Nederland en de Coördinerend Gemeentesecretarissen, verenigd in

het Portefeuillehouders Overleg Crisisbeheersing (POC), ontwikkelen momenteel in samenspraak een visie op zelfredzaamheid. Deze visie, 'Burger als bondgenoot', moet in het najaar van 2011 beschikbaar zijn, evenals een praktische handleiding. Hierin wordt zo helder mogelijk beschreven hoe gehandeld moet worden en wordt de link gelegd naar opleiding en scholing.

Rooijmans: "We moeten op een andere manier gaan kijken naar burgers die in actie komen. Voor sommige hulpverleners zou dat best een cultuurschok kunnen betekenen. De 'mindset' zal anders moeten om goed hulp te kunnen verlenen."

Rooijmans schetst het beeld bij een ongeval. De plotse chaos als er iets gebeurt, de aanwezige burgers die hulp gaan verlenen en vervolgens de professionele hulpverlener die op het toneel verschijnt.

Rooijmans: "Op dat moment neemt de chaos vaak weer even iets toe. De burger moet aan de kant en wordt achter een lint geplaatst. Hij wordt als het ware van het ene op het andere moment van helper ramptoerist. Omdat wij als hulpverleners het incident verder managen. Het gaat erom dat hulpverleners in de toekomst, op dat moment, beter met de aanwezige burgers en met de mogelijkheden die er voor anderen dan ook nog zijn om te helpen, omgaan. De visie 'Burger als bondgenoot' moet daar handvatten voor gaan aangeven."

'Je ziet steeds dat mensen in noodsituaties zelf in actie komen en dus zelfredzaam zijn.'

[foto: Peter Stam]

André Vogelaar
(Zuid-Holland Zuid)

"Mijn vader zat bij de brandweer zolang ik me kan herinneren" begint André Vogelaar.

"Vanaf mijn negende jaar mocht ik mee naar oefenavonden om slachtoffer te spelen. Het is me met de paplepel ingegoten. Vanzelfsprekend dus dat hij zich opgaf voor de jeugdbrandweer en vanaf zijn achttiende doorstroomde. "Het zit in mijn bloed".

Lees het verhaal van deze vrijwilliger op www.nvbr.nl/portret

Jan Scheele
(Gooi en Vechtstreek)

Op zijn zeventiende kwam Jan Scheele bij toeval bij de bedrijfsbrandweer van Beijersdorp in Hilversum.

36 jaar later werkt hij nog steeds als vrijwilliger bij de brandweer en hij heeft daar nooit spijt van gehad. In 1975 werd Scheele opgeroepen voor militaire dienst. "Gelukkig werd ik bij de Luchtmachtbrandweer geplaatst."

Lees het verhaal van deze vrijwilliger op www.nvbr.nl/portret

Meer informatie: www.awbc.nl

Vaardigheidstoetsen ABWC

Van spannende competitie naar kwaliteitsverbetering

De vaardigheidstoetsen van het Algemeen Brandweer Wedstrijd Comité stellen brandweerteams op scherp en laten zien waar het beter kan.

De toetsen worden jaarlijks op diverse niveaus afgenomen in de vorm van een bloedstollende competitie. Die levert naast veel spanning voor de deelnemers ook een heldere beoordeling op van de vakbekwaamheid van elk team. Uiteindelijk blijkt in de landelijke vaardigheidstoets wie zich per categorie het beste team van Nederland mag noemen. Daarbij hadden we in 2010 te maken met een unieke uitdaging.

Niveau in de lift

"Afgelopen jaar kwamen de winnaars van de Hoofdklasse en 112-klasse allebei uit het brandweerkorps Gemert-Bakel," vertelt Jan van Amerongen, voorzitter van het Algemeen Brandweer Wedstrijd Comité (ABWC). "De winnende teams kwamen enthousiast en goed voorbereid over. Die gedrevenheid en motivatie zien we overigens bij alle deelnemende teams. De teamleden trekken in de voorbereiding veel met elkaar op, ze trainen samen en ze geven onderling feedback. Belangrijk voor de teambuilding en het bereiken van een hoger niveau."

Penny van Dijk is bevelvoerder bij de vrijwillige brandweer van de kazerne in Bakel. Zij won met haar team in de 112-klasse. "Wat ons zo goed maakt? Ik denk onze gedreven-

heid. Wij zijn eigenlijk met ons hele korps kampioen geworden. Allemaal vrijwilligers die heel gedreven oefenen." Van Dijk werd met haar team getest in een 112-scenario, waarbij de ploeg zo goed mogelijk ad hoc moest reageren op een gespeelde praktijksituatie.

Teamwork

"Het heeft te maken met het fanatisme van de jongens in Gemert," bevestigt ook Officier van Dienst Robert Bevers van het winnende team in de Hoofdklasse. Bij deze grootste en zwaarste klasse van de ABWC-vaardigheidstoetsen gaat het altijd om een zeer groot ongeval of een zeer grote brand waarbij vier tankautosputten zijn betrokken.

"Je doet het als team en je bereid je er als team op voor," zegt Bevers. "Dus het komt de samenwerking ten goede. Maar het is ook gewoon gezellig en spannend om samen een dag op pad te zijn om deel te nemen. Tijdens de toets krijgen we hele goede oefeningen, en dan worden we ook nog eens beoordeeld door vakkundige mensen. Het leeft enorm in ons korps en wij stimuleren het om mee te doen."

Realistische scenario's

Jaarlijks nemen zo'n 600 teams deel aan de brandweervaardigheidstoetsen. Het ABWC toetst de teams in realistische scenario's, waarbij zij worden gevolgd door deskundige en gespecialiseerde juryleden. Aan het einde van de dag krijgt

Periodiek Preventief Medisch Onderzoek

Test fysieke fitheid voor je eigen veiligheid

Het repressieve brandweerwerk stelt zware eisen aan je lichamelijke conditie. Ben je niet fit genoeg, dan bestaat de kans dat je jezelf en ook anderen in gevaar brengt.

Het Periodiek Preventief Medisch Onderzoek (PPMO) is een test om te zien of je fysiek in staat bent om te werken zonder gevaar voor je eigen leven of dat van anderen. De komende jaren zal iedereen die bij de brandweer branden blust deze test ondergaan. Veiligheid voor alles!

Foto: Veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond

Afgestemd op de praktijk

Het PPMO bestaat uit verschillende onderdelen, waaronder een brandbestrijdingstest die volledig is ontleend aan de brandweerpriktijk van alledag. Je moet bijvoorbeeld onder obstakels door kruipen en met kracht een deur forceren. Een traplooptest meet je hartlongfunctie bij een piekbelasting.

Bij het PPMO hoort ook een medische test met vragenlijsten. Vrijwilliger Willem Vierbergen (52+) van de Brandweer Hoorn heeft de test onlangs afgelegd. "Ik vind het PPMO zinvoller dan alleen maar een stukje fietsen of hardlopen", zegt hij. "Deze test is echt gerelateerd aan het werk." Dat vindt ook Jojanne Dirkzwager, teamleider bij de beroepsdienst van Brandweer Hoorn: "PPMO is een goed middel omdat het taakgericht is."

Pilots bij drie korpsen

"Het PPMO is een preventief onderzoek voor alle medewerkers die zich bezig houden met brandbestrijding, zowel beroeps als vrijwilligers", vertelt Hugerien van Steenis, beleidsadviseur HRM binnen de Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid en landelijk projectleider PPMO. "Tot nu toe regelden de brandweerkorpsen dat onderzoek naar eigen inzicht, zodat er landelijk grote onderlinge verschillen bestonden. In samenwerking met het Coronel Instituut hebben we nu dit PPMO ontwikkeld."

Bij drie korpsen heeft er inmiddels een pilot plaatsgevonden: Rotterdam-Rijnmond, Amsterdam-Amstelland en Brabant-Zuid-Oost. Tussen nu en 2014 krijgt iedere brandweerman en brandweervrouw ermee te maken. De bedoeling is de test elk jaar te laten uitvoeren. Jojanne Dirkzwager uit Hoorn tot slot: "De vraag is nu hoe we de invoering binnen onze regio gaan vormgeven."

Meer informatie: www.nvbr.nl/ppmo

elk team een onafhankelijk verrichtingenrapport met zowel de sterke als de ontwikkelpunten van de ploeg. Dat verschaft een waardevol inzicht in de kwaliteit van de chauffeur/pompbediener, de manschappen en de bevelvoerder, en ook in de vakbekwaamheid ten opzichte van andere korpsen. Inschrijving voor de ABWC-toetsen is open voor teams van alle Nederlandse korpsen, zowel bedrijfsbrandweer als overheidsbrandweer. De teams kunnen het tegen elkaar opnemen in de klasse Brandweerdruiken, Hoofdklasse, 112 of TAS-HD. Eerst op provinciaal en gewestelijk niveau en tenslotte in een landelijke vaardigheidstoets voor de tien beste teams van Nederland.

Bijdrage in kennis en kunde

Michel van Haften studeerde Integrale Veiligheidskunde aan de Hogeschool Utrecht. Hij stelde zich de vraag of de ABWC-vaardigheidstoetsen voor de deelnemers meer zijn dan alleen amusement. Tijdens zijn afstuderen onderzocht hij in opdracht van het ABWC het verband tussen de toetsen en de kwaliteit in het brandweerveld. Aan dit onderzoek heeft de brandweer in groten getale meegewerkt.

Van Haften interviewde mensen in het werkveld en hield een enquête onder 377 commandanten van overheids- en bedrijfsbrandweerkorpsen. "Ik had een respons van 64% - dat is geweldig veel!" vertelt hij enthousiast. Hij kreeg daardoor een goed beeld van het effect van de ABWC-toetsen: "De commandanten zien echt een verschil tussen de brandweermensen die wel of niet deelnemen, ook binnen hun korps. De toetsen leveren een waardevolle bijdrage aan de vaardigheid, zowel in kennis als in kunde. Dat zie je terug in de snelheid, de veiligheid en de effectiviteit tijdens echte incidenten."

Grandioos voor de uitrukdiens

Van Amerongen is ingenomen met de onderzoeksresultaten van Van Haften. "Teams die meedoen aan de toetsen zitten qua veiligheid op een hoger niveau, omdat ze veel meer oog hebben voor de details. Tijdens een echte inzet is alles hectisch, maar ook daarop kun je trainen. Je ziet gewoon dat mensen die deelnemen aan de toetsen beter zijn voorbereid op praktijksituaties. En dan heb ik het vooral over de veiligheid - die van de brandweerman zelf, en die van betrokkenen en omstanders."

De vaardigheidstoetsen kunnen bovendien fungeren als aanvulling op de 'life long learning loop', aldus Van Amerongen. Brandweermensen die niet zo veel incidenten meemaken blijven scherp door de toetsen en kunnen die zien als een prima aanvulling op hun reguliere trainingen. Ze moeten immers onder dezelfde druk presteren als bij een echt incident. Voor een beroepskorps met veel uitrukervaring zijn de toetsen een instrument om te zien waar de leermomenten zitten en te ontdekken welke punten extra aandacht vragen voor kwaliteitsverbetering. Van Amerongen: "De uitrukdiens heeft in de praktijk voordeel van de ervaringen die tijdens de ABWC-vaardigheidstoetsen zijn opgedaan."

Enorm potentieel

Onderzoeker Van Haften heeft voorgesteld om in de toekomst de resultaten van alle deelnemende teams bij elkaar te brengen en zo de sterke en de zwakke punten te vinden van de brandweer als geheel. Van Haften tot slot: "Als deze punten worden meegenomen in het traject van oefenen en opleiden dan hebben we een groot potentieel om de kwaliteit van de gehele brandweerorganisatie verder te verbeteren."

Jackie de Vries (Utrecht)

Jackie de Vries werkt bij de vrijwillige brandweer in Vleuten. Het brandweerkorps - dat tegenwoordig uit 27 vrijwilligers bestaat - is al sinds 1927 'praat'.

"Wij zijn als vrijwilligers blij met elke uitruk. Dit gebeurt in onze post ongeveer 140 tot 150 keer per jaar. Daarnaast ben ik - weliswaar in piket - ook chauffeur logistiek voor de regio.

Lees het verhaal van deze vrijwilliger op www.nvbr.nl/portret

Brandweermonument eert alle brandweerslachtoffers

Bijna elke brandweerman of -vrouw kent wel een collega die bij een blusactie om het leven is gekomen. De stichting Nationaal Brandweermonument wil alle brandweermensen die tijdens hun werk zijn omgekomen herdenken met een nationaal monument.

Daarmee krijgen wij als brandweer een plek om samen met de nabestaanden onze collega's te eren. Het Nationaal Brandweermonument verrijst in 2012 op het terrein van het Nederlands Instituut Fysieke Veiligheid (NIFV) in Arnhem.

Samen met nabestaanden

"Het wordt een monument van en voor alle brandweerslachten," vertelt voorzitter Peter den Oudsten van de stichting Nationaal Brandweermonument. Als burgemeester van Enschede kent hij de fatale gevolgen van de vuurwerkramp van 2000 van zeer nabij. "Niet als veel gemeenten en kazernes hebben wij zelf al een gedenkplaats ingericht voor brandweermensen die omkwamen bij de uitvoering van hun repressieve werk. Het Nationaal Brandweermonument is daarop een waardevolle aanvulling en een teken van waardering en respect voor het brandweervak in het algemeen."

"Bij de onthulling van het monument zoeken wij nauwe samenwerking met nabestaanden en met onze brandweermensen in het veld," vervolgt Den Oudsten. Contact met betrokkenen is er al geruime tijd, ook bij de keuze van de locatie en de selectie van de kunstenaar die het monument ontwerpt en uitvoert. Den Oudsten: "Wij willen de samenwerking nu verder intensiveren, zodat velen zich uiteindelijk betrokken kunnen voelen bij de onthulling."

Natuurlijke locatie

Onder leiding van Den Oudsten ging het bestuur op zoek naar een mooie locatie voor het monument. Die is gevonden aan de Kemperbergerweg in Arnhem. Daar stelt het NIFV

een stuk grond van 3.000 m² beschikbaar, dat in alle opzichten aan de eisen en wensen voldoet.

Het is een vriendelijke en rustige plek in een prachtig golvend landschap, die versholten tussen oude bomen op een natuurlijke manier beschutting biedt. Het punt is goed bereikbaar met de auto en met het openbaar vervoer. Het is daarmee een ideale plek voor iedereen die de behoefte voelt om omgekomen collega's te herdenken.

Krachtig ontwerp

Na de keuze van de locatie zijn drie bekende kunstenaars uitgenodigd om een ontwerp te maken voor het monument. Belangrijk daarbij is dat het monument in harmonie is met de omgeving en dat het rust, ruimte en privacy biedt aan alle belangstellenden die het bezoeken om te herdenken en om hun verdriet te verwerken.

Het ontwerp van de Tilburgse beeldend kunstenaar Jeroen Doorenweerd kwam als sterkste uit de bus. Doorenweerd is een veelzijdige kunstenaar met werk dat meestal - en dus ook in dit geval - ontstaat naar aanleiding van een specifieke vraag. Het bestuur is onder de indruk van de manier waarop hij het Nationaal Brandweermonument tot natuurlijk onderdeel maakt van de gekozen locatie. De verwerking van het element water draagt bovendien bij aan rust en bezinning.

Realisatie in 2012

Nu de locatie en het ontwerp vastliggen, wordt het na het doorlopen van de nodige gemeentelijke procedures tijd voor de daadwerkelijke vormgeving en realisatie. Als alles naar wens verloopt, zal de onthulling in 2012 plaatsvinden met een bijzondere herdenking.

De ontwikkelingen rond het Brandweermonument zijn te volgen op: www.nationaalbrandweermonument.nl

Begrafenis Bijstands Team

'Je krijgt maar één kans om het goed te doen'

Als brandweerman of brandweervrouw zie je bij werkzaamheden geregeld de dood voor dat het brandweerwerk iemand fataal wordt.

Mocht een korps onverhoopt op die manier een collega verliezen, dan kan het een beroep doen op het Begrafenis Bijstands Team (BBT). Het team ondersteunt nabestaanden met ervaring, zorg en respect. "Wij kunnen veel zaken rond de uitvaart regelen," vertelt Ton Emmen. "We doen het graag goed, want we krijgen maar één keer de kans."

De familie bepaalt

Emmen herinnert zich dat er vroeger vaak een gelegenheidsteam werd geformeerd om samen met de familie brandweermensen een mooie uitvaart te bezorgen. Begin jaren '90 is dat geformaliseerd met het Begrafenis Bijstands Team. De leden hebben ervaring met de uitvaart van col-

lega's, of ze zijn in het team opgenomen vanwege bijvoorbeeld hun militaire kennis van protocollen en knowhow op dit vlak.

Emmen: "Zeker als iemand in het harnas is overleden, willen velen afscheid komen nemen - soms wel meer dan 2.000 brandweercollega's. Het korps treedt doorgaans faciliterend op en leidt de uitvaart in goede banen, waarbij het BBT fysieke ondersteuning kan leveren. Bovendien beschikt het team over ervaring en expertise op het gebied van begraven met korpseer. Binnen de kaders van het protocol is het vanzelfsprekend de familie die uiteindelijk bepaalt hoe de uitvaart eruit ziet."

Waardig en respectvol

Naast ondersteuning bij de uitvaartverzorging, biedt het BBT ook hulp bij de nazorg, bij het stroomlijnen van de vele onderzeken na het incident en bij het inrichten van de communicatie binnen en buiten het korps. Het is aan de

Bonne van der Schaaf (Flevoland)

Nooit kwam het bij Bonne van der Schaaf op om bij de brandweer te gaan werken.

"Vier jaar geleden kreeg ik de heftuck van Brandweer Lelystad ter keuring in mijn reparatiebedrijf. Toen bleek dat zij vrijwilligers zochten en vooral brandweerdruikers goed konden gebruiken. Ik ben lang actief sportduiker geweest en vond het een mooie combinatie".

Lees het verhaal van deze vrijwilliger op www.nvbr.nl/portret

'Alles gebeurt in goed overleg met de familie.'

opdrachtgever - meestal de burgemeester of de voorzitter van de veiligheidsregio - om te bepalen welke bijdrage het BBT levert.

Strikt protocol

Als de familie kiest voor een uitvaart met korpseer, dan zijn het de eigen korpseleden die dit volgens een strikt protocol verzorgen. Het BBT kan begeleiding geven, zodat de kist wordt gedragen zoals is afgesproken, de juiste commando's worden gegeven en de juiste kleding wordt gedragen, zodat de grafwacht bij het laatste afscheid correct wordt ingenoemen, en zodat iedereen weet wat hij moet doen.

"Wij betrekken de collega's die de overledene het meest dierbaar waren zo intensief mogelijk bij de uitvaart," zegt Emmen. "Alles in goed overleg met de familie, die ook aangeeft welke personen zij het liefste aan de kist willen hebben. Zo wordt het een waardige en respectvolle uitvaart." Emmen, ooit betrokken bij het rapport over de Herculesramp, spreekt met kennis van zaken. Naast zijn dagelijkse functie van directiesecretaris van de Veiligheidsregio Brabant-Zuidoost, is hij is als lid van het BBT meestal belast met de logistiek rond de uitvaart.

Niets dan lof

In maart 2010 viel er in Veendam een brandweerslachtoffer bij een winkelbrand. Roelf Knoop, ondercommandant van de regionale brandweer Groningen, was bij dit incident als liaison en vertrouwenspersoon gekoppeld aan het korps Veendam. Voor de inzet van het BBT heeft Knoop niets dan lof: "In het begin hebben we even moeten zoeken naar wat we zelf wilden oppakken en wat we met het BBT wilden doen. Het inrichten van de nazorg had ik in handen gegeven van een collega van een ander korps. En we hebben ervaringen uitgewisseld met een Drentse collega die betrokken was bij de afhandeling van de onderzoeken na het dodelijke incident in De Punt in de gemeente Tynaarlo. Het BBT heeft ons ondersteund bij de uitvaart en de plechtigheden daar omheen. Daarvoor zijn we de mensen van het BBT veel dank verschuldigd."

Knoop vertelt dat de collega's van De Punt en Veendam met elkaar in contact zijn gebracht zodat ze hun gevoelens konden delen. "We merkten dat daaraan behoefte was: ons is hetzelfde overkomen, en dat verbindt ons met elkaar."